

BETÆNKNING
OM
MORARENTER

AFGIVET AF
JUSTITSMINISTERIETS SAGKYNDIGE
VEDRØRENDE
KØBELOVGIVNINGEN

BETÆNKNING NR. 652

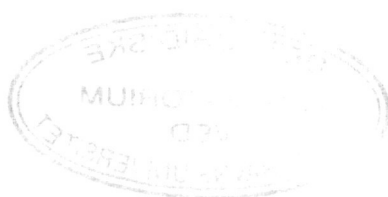
1972

THE UNIVERSITY OF

1901

BOOKS

THE UNIVERSITY OF
THE UNIVERSITY OF
THE UNIVERSITY OF
THE UNIVERSITY OF

Indholdsfortegnelse.

	Side
<i>Kapitel 1: Indledning</i>	5
<i>Kapitel 2: Gældende dansk ret m. v.</i>	7
1. Begrebet morarente.	7
2. Morarentereglerne i købeloven, gældsbrevsloven og veksel- og checkloven.	7
a. Købelovens § 38.	7
b. Gældsbrevslovens § 62.	9
c. Veksellovens §§ 48 og 49 og checklovens §§ 45 og 46.	11
3. Andre formueretlige regler om morarente.	11
4. Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS) 1964.	11
<i>Kapitel 3: Forholdene i Finland, Norge og Sverige.</i>	13
1. Finland	13
2. Norge	13
3. Sverige	14
<i>Kapitel 4: Udvalgets overvejelser.</i>	16
1. Almindelige synspunkter.	16
2. Morarentens størrelse.	18
3. Hovedpunkterne i udvalgets forslag	20
a. Købelovens § 38.	20
b. Gældsbrevslovens § 62.	21
c. Veksellovens §§ 48 og 49 og checklovens §§ 45 og 46.	21
d. Andre formueretlige regler om morarente.	22
<i>Kapitel 5: Udvalgets forslag til købelovens § 38 og gældsbrevslovens § 62 med bemærkninger.</i> . . .	23
1. Forslag til købelovens § 38.	23
2. Forslag til gældsbrevslovens § 62.	25
<i>Bilag:</i>	
1. Skrivelse af 3. marts 1967 til justitsministeriet fra Butikshandelens Fællesråd, Danmarks Rederiforening, Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret	27
2. Oversigt over de vigtigste formueretlige regler om morarenter i dansk ret	28
3. Det norske morarenteudvalgs foreløbige udkast til lov om renter ved forsinket betaling (Morarenter).	30
4. Redegørelse fra Danmarks Nationalbank om forholdet mellem centralbankernes diskonto og forretningsbankernes udlånsrente i de nordiske lande.	31
5. Danmarks Nationalbanks diskonto samt hovedbankernes og de større hovedstads-sparekassers rentesatser (Statistisk Årbog 1972. Tabel 205).	37
6. Parallelttekster (Købelovens § 38).	38
7. Parallelttekster (Gældsbrevslovens § 62).	39

Kapitel 1.

Indledning.

Ved skrivelse af 13. juli 1962 anmodede justitsministeriet byretsdommer, nu landsdommer Erik Bjerregaard og professor, dr. jur. Anders Vinding Kruse om at ville følge arbejdet i den af det finske justitsministerium nedsatte komité til udarbejdelse af forslag til en købelov og stå til rådighed for denne komité med hensyn til oplysninger om dansk ret, samt i forbindelse hermed og under hensyn til arbejdet vedrørende international købelovgivning at overveje, om der er grund til at foreslå ændringer i den danske købelov.

Efter at justitsministeriet i foråret 1967 havde modtaget den som bilag 1 gengivne henvendelse fra Butikshandelens Fællesråd, Danmarks Rederiforening, Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret om ændring af lovgivningens regler om morarenter, særlig reglerne i gældsbrevsloven, veksel- og checkloven og købeloven, således at der skabes lovhjemmel for en morarente svarende til Danmarks Nationalbanks diskonto med et tillæg på 2 pct., anmodede justitsministeriet ved skrivelse af 9. november 1967 udvalget om en særskilt udtalelse vedrørende dette spørgsmål. Forinden havde justitsministeriet indhentet en udtalelse fra handelsministeriet, der i skrivelse af 1. november 1967 under henvisning til en fra Danmarks Nationalbank modtaget udtalelse af 12. april 1967 anbefalede, at erhvervsorganisationernes henstilling blev imødekommet, dog med den tilføjelse at bestemmelserne om morarente i veksel- og checkloven ikke vil kunne ændres under hensyn til de af Danmark tiltrådte internationale konventioner om en ensartet veksel- og checklovgivning. Danmarks Nationalbank havde i skrivelsen af 12. april 1967 bl. a. udtalt, at banken, såfremt det findes ønskeligt at gøre morarenten bevægelig, ville finde det naturligt, at den fastsættes i forhold til Nationalbankens diskonto.

Erhvervsorganisationernes kritik af morarentereglerne er senere fulgt op af Advokatrådet, der overfor justitsministeriet bl. a. har fremhævet, at det jævnlige giver anled-

ning til beføjet kritik, at en debitor under det gældende renteniveau kan opnå en væsentlig besparelse ved at forhale sine betalinger, hvilket forhold også ud fra procesøkonomiske hensyn er uheldigt. Ifølge rådet må det antages, at en del sager om betalingsmellemværender indbringes for domstolene og en del afsagte domme ankes alene for at opnå en billig kredit.

I skrivelse af 12. december 1967 til justitsministeriet gav udvalget udtryk for, at man kunne tiltræde, at de nugældende rentesatser i de ovenfor nævnte love ikke giver kreditorerne dækning for det rentetab, som moraen vil påføre dem, og at en realistisk morarente burde sættes i forhold til den af Danmarks Nationalbank til enhver tid fastsatte diskonto. Samtidig oplyste man, at spørgsmålet om morarentens højde særligt i købs- og salgsforhold havde været berørt under forhandlingerne i de nordiske købelovsudvalg, men at spørgsmålet ikke var endelig gennemdrøftet. Under hensyn hertil henstillede man, at spørgsmålet ikke blev gjort til genstand for nogen ny lovgivning, før end de nordiske landes stilling til problemet var blevet afklaret i købelovsudvalgene. I den forbindelse anmodede man om en tilkendegivelse fra justitsministeriet om, hvorvidt en eventuel revision af rentesatserne burde afvente en eventuel revision af hele den nordiske købelovgivning, eller om man skulle søge rentespørgsmålet løst separat.

I skrivelse af 18. marts 1968 tilkendegav justitsministeriet, at spørgsmålet om ændring af bestemmelserne om morarenter burde drøftes med sagkyndige fra de andre nordiske lande, ligesom man anmodede om, at dette problem blev behandlet forud for den øvrige revision af købelovgivningen.

I skrivelse af 18. november 1968 til justitsministeriet gav udvalget udtryk for, at man fortsat gik ud fra, at henvendelsen i første række angik gældsbrevsloven, veksel- og checkloven og købeloven, der har særlig tilknytning til erhvervslivet.

Efter at det overfor justitsministeriet var

blevet oplyst, at det i Norge og Sverige var blevet overladt til de købelovsagkyndige selv at afgøre undersøgelsens omfang, dog således at den indskrænktes til formueretlige love, anmodede justitsministeriet i skrivelse af 4. februar 1969 udvalget om at foretage en undersøgelse i samme omfang som de norske og svenske sagkyndige. Samtidig anmodede justitsministeriet kontorchef i Danmarks Nationalbank *Henning Dalgaard* om at bistå ved undersøgelsen.

Udvalget har på denne baggrund besluttet sig til i første række at undersøge behovet og mulighederne for en revision af rentebestemmelserne i købeloven, gældsbrevsloven og veksel- og checkloven. I modsætning til de sagkyndige i Norge og Sverige har udvalget ikke fundet, at der i dansk ret var behov for en egentlig lov om morarente. Dette skyldes, at der i den danske gældsbrevslovs § 62 til forskel fra den norske og svenske gældsbrevslov findes en almindelig morarenteregulering, som efter udvalgets opfattelse med passende justeringer fortsat vil være egnet til at fungere som den almindelige regel om morarente i dansk ret. Udover forslag til ændring af gældsbrevslovens § 62 har udvalget udformet et forslag til ændring af købelovens § 38. Forslag til ændring af veksel- og checkloven er ikke udarbejdet, fordi Danmark gennem sin tilslutning til Genèvekonventionerne om ensartede veksel- og checklove er internationalt forpligtet til ikke at ændre veksel- og checklovens morarenteregler. Udvalget har ikke fremsat konkrete forslag til ændring af andre morarentebestemmelser. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at de synspunkter, der er anført til støtte for ændring af reglerne i købeloven og gældsbrevsloven tillige vil kunne danne grundlag for en eventuel ændring af andre af dansk rets formueretlige regler om morarenter.

Udvalget har under arbejdet haft løbende kontakt med de øvrige nordiske købelovskomitéer, der har følgende sammensætning:

Finland:

Justitieråd *H. Brunou*, (formand),
professor, dr. jur. *H. Jokela*,

advokat *A. Roschier-Holmberg*,
docent, dr. jur. *Göran Portin* (sekretær og medlem).

Norge:

Højesteretsdommer *Karsten Gaarder* (formand),
advokat *Hans Petter Lundgaard*,
højesteretsadvokat *Per Løken*,
direktør *Herman Scheel*,
højesteretsadvokat *Claus Wiig*,
sekretær: Konsulent *Arne Christiansen*.

Sverige:

Professor, dr. jur. *Hjalmar Karlgren*,
professor, dr. jur. *Jan Hellner*,
sekretær: Hovrättsassessor *Leif Carbell*.

Efter henstilling fra det norske købelovsudvalgs formand højesteretsdommer *Karsten Gaarder* har det norske justitsministerium i 1970 nedsat et selvstændigt udvalg til at overveje spørgsmålet om en revision af bestemmelserne om morarente. Udvalget har følgende sammensætning:

Professor, dr. jur. *Carsten Smith* (formand),
højesteretsadvokat *Frederik H. Moe*,
højesteretsadvokat *Hans Stenberg-Nielsen*,
sekretær: Amanuensis *Kai Krüger*.

Det danske udvalg har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet om en ændring af de nu gældende regler om morarenter med de sagkyndige fra de øvrige nordiske lande, dels på fællesnordiske møder i forbindelse med den igangværende revision af den nordiske købelovgivning, dels på et nordisk møde angående lovgivning om morarente i Oslo i dagene 24.-25. februar 1972, hvori deltog repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Da justitsministeriet har lagt afgørende vægt på, at udvalgets arbejde fremskyndes, har udvalget imidlertid ikke ment at kunne afvente de endelige resultater af arbejdet i de øvrige nordiske udvalg.

Sekretær i justitsministeriet *H. Wendler Pedersen* har bistået som sekretær ved udarbejdelsen af nærværende betænkning.

København i juli 1972.

Erik Bjerregaard

A. Vinding Kruse
(formand.)

H. Wendler Pedersen
(sekretær.)

Kapitel 2.

Gældende dansk ret m.v.

1. Begrebet morarente.

Morarente eller forhalingsrente er betegnelsen for den rente, som en fordringshaver kan kræve, når en pengeforpligtelse ikke betales i rette tid. Morarente kan således tidligst løbe fra det tidspunkt, da pengeforpligtelsen forfalder til betaling, og rente, der løber af en pengeforpligtelse inden dennes forfaldstid, kan derfor ikke anses som morarente. Der er omvendt intet til hinder for at knytte morarenten til en begivenhed, der i tid ligger efter forfaldstiden. Den såkaldte procesrente, der i almindelighed løber fra den dag, da fordringshaveren påbegynder retsforfølgning til betaling af gælden, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 2, er derfor en særlig form for morarente.

For de pengeforpligtelser, der er stiftet på privatretligt grundlag f. eks. ved en kontrakt, kan morarenten naturligt ses som en misligholdelsesbeføjelse på linje med fordringshaverens adgang til at hæve kontrakten, kræve erstatning m. v., jfr. *H. Ussing: Obligationsret* (4. udg. 1961 ved A. Vinding Kruse), s. 72 ff og *Lyngsø: Forhalingsrente og procesrente*. Juristen 1971 s. 281. Morarente er imidlertid ikke begrænset til kontraktsretlige krav, men vil i princippet kunne knyttes til al privatretlig pengeskyld, der ikke betales i rette tid. Som nærmere beskrevet nedenfor i kap. 4 bygger alle regler om morarente dels på erstatningsretlige synspunkter og dels på princippet om tilbageføring af »ugrundet berigelse«.

I lovgivningen - særlig skatte- og afgiftslovgivningen - findes også adskillige regler om morarente af krav, der hviler på et offentligt grundlag. Disse regler medtages imidlertid ikke i udvalgets overvejelser, da de er holdt uden for dets kommissorium.

2. Morarentereglerne i købeloven, gældsbrevsloven, veksel- og checkloven.

a. Købelovens § 38.

I handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalingstid og denne oversiddes, derefter at svare rente af købesummen med 6 pct. årlig. Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, skal køberen svare samme rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller hvis levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte, jfr. købelovens § 38, stk. 1.

I andre køb har køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej at svare 5 pct. årlig rente fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent, jfr. købelovens § 38, stk. 2.

I bemærkningerne i kommissionsudkastet til lov om køb, hvis forslag til en rentebestemmelse er identisk med købelovens § 38, anføres s. 62 bl. a. følgende om rentereglen vedrørende handelskøb:

»Udkastets regler for (handelskøb) stemmer ... overens med, hvad der i Følge Handelsædvane maa antages for at være gældende dansk Ret baade med Hensyn til selve Pligten for Køberen til at svare Renter af Købesummen og med Hensyn til Fastsættelsen af Rentens Størrelse til 6 pCt p. a.«

Videre anføres om leveringstidspunktet som begyndelsestidspunkt for rentens påløb:

»Under denne Regel gaar ... ikke blot de egentlige Kontantkøb, ... men også de navnlig i den mindre Handel forekom-

mende Køb, i hvilke der udtrykkelig eller stiltiende gives Henstand med Betalingen for en mere eller mindre ubestemt angiven Tid f. Eks. »til Saisonens Slutning«, »til Artiklen er indarbejdet«, »til Høsten er endt«, eller endog »indtil videre«, »indtil det passer Køberen« o. l. Ogsaa for saadanne Købs vedkommende gaar imidlertid den herskende Handelsopfattelse her som andetsteds bestemt ud paa, at Renten - som i Udkastet fastsat - skal svares fra Leveringen uden Hensyn til, at Tidspunktet for Køberens Betalingspligt da endnu ikke er inde, saaledes at Bestemmelserne i denne Del af Paragraffen altsaa ikke i sit fulde Omfang angaar den egentlige Morarente. . . . Forklaringen af denne Regel maa søges deri, at Priserne alene kunne ansættes for Køb pr. Kontant og for Køb med Henstand for en *bestemt* Tid, derimod ikke for Køb, i hvilke Sælgeren ikke kan regne med Købesummens Indgang til noget bestemt Tidspunkt. Det er derfor blevet en naturlig, sædvanemæssig Opfattelse, at Prisen i saadanne Tilfælde er fastsat som en Pris pr. Kontant, hvoraf følger, at Køberen har at svare Rente for hele Tiden fra Leveringen til Betalingen.

Ved Forsendelseskøb er det paa den anden Side i vide Kredse Handelsbrug, at Sælgeren ikke beregner sig Rente, naar Betalingen erlægges ved Afladedokumenternes Modtagelse eller, saafremt Forsendelsen sker uden Benyttelse af saadanne Dokumenter, straks ved Godsets Fremkomst. Naar Køberen derimod ikke betaler til dette Tidspunkt, faar Bestemmelsen om hans Pligt til at svare Renter af Købesummen fra *Leveringen* sin fulde Betydning.«

Til bestemmelsen i købelovens § 38, stk. 2, anføres s. 63-64 bl. a. følgende:

»Bestemmelsen om Køberens Pligt til udenfor Handelskøb at svare rente af Købesummen fra (den tid, da Betaling skulle have været erlagt) vil være ny i dansk ret, der nu kun giver Sælgeren Krav paa Rente fra det Tidspunkt, da han lovlig søger sin Ret jfr. Lov 6. April 1855 § 3. Kommissionen nærer dog ingen Betænkelighed ved at foreslaa denne Bestemmelse indført . . . Det maa nemlig erkendes at være det eneste naturlige, at Køberen, der

forsømmer at betale i rette Tid - og denne Del af Bestemmelsen i § 38 handler udelukkende om saadanne Tilfælde -, svarer Renter af den Sælgeren lovlig tilkommende Kapital, som Køberen sidder inde med. . . . Det er . . . Kommissionen bekendt, at Sælgerne indenfor forskellige Brancher paa ikke faa Steder have formaaet uden Støtte i gældende Ret at faa gennemført det som en almindelig Regel, at Køberen svare Rente af Købesummen med 6 pCt. aarlig fra Forfaldsdagen. . .

Hvad angaar Størrelsen af Renten ved disse Køb har man ikke ment at burde foreslaa den sat højere end til 5 pCt aarlig, idet der næppe udelukkende kan tages Hensyn til, hvad Sælgeren, der maa undvære sin Kapital, derved i Almindelighed taber, men formentlig ogsaa bør ses hen til, hvad Køberen ved Forsinkelsen med Købesummens Betaling derved kan antages at indvinde.«

Specielt om påkravsreglen i købelovens § 38, stk. 2, 2. pkt. anføres følgende:

»Ved Køb i hvilke der er givet Køberen Henstand paa ubestemt Tid, er Indtrædelsen af Køberens aktuelle Betalingspligt derimod afhængig af, at Sælgeren retter et Paakrav til Køberen paa et Tidspunkt, paa hvilket Købesummen kan kræves betalt. I Overensstemmelse med den Mening, som der fra begge Parter Side normalt forbindes med henholdsvis Tilsendelsen og Modtagelsen af en Regning paa et saadant Tidspunkt, bestemmer Udkastet, at Renten paaløber fra Regningens Modtagelse, uden at yderligere Paakrav er fornødent d. v. s., at Tilsendelse af Regning under den angivne Betingelse i *denne Henseende* regnes som et Paakrav.«

I bemærkningerne til forslaget til lov om køb, jfr. Rigsdagstidende 1905-06 Tillæg A, sp. 3127-3128, sammenholdt med Rigsdagstidende 1904-05 Tillæg A sp. 3307-08, henviste regeringen i det hele til kommissionsudkastet, der var optrykt som bilag til lovforslaget.

Under rigsdagsbehandlingen af lovforslaget gav forslaget til købelovens § 38, stk. 2, anledning til en livlig debat, jfr. Rigsdagstidende 1905-06 Tillæg B, sp. 38-40, landstingsforhandlingerne sp. 229-230, folketingsforhandlingerne sp. 3039-3041, 3050-

51, 3057-58, 3059-3061, 3063-64 og Tillæg B sp. 869-870, idet der navnlig fra flere sider blev ytret betænkelighed ved påkravsreglen i forslaget til købelovens § 38, stk. 2, 2. pkt. Udvalget finder særlig anledning til at fremhæve følgende bemærkning i folketingsudvalgets betænkning, Rigsdagstidende 1905-06 Tillæg B sp. 870:

»Dog finder man, at der, når en af Køberen modtagen Regning betales inden en Maanedes Forløb, ikke er nogen rimelig Grund til at paalægge Køberen nogen Renteforpligtelse, men man antager, at det praktiske Livs Krav nok ville regulere dette forhold paa den Maade, Billighed kræver.«

b. Gældsbrevslovens § 62.

Dansk rets almindelige regler om morarenter findes i gældsbrevslovens § 62.

Den, der ifølge aftale skylder et bestemt beløb, der ikke betales i rette tid, skal svare 5 pct. i årlig rente fra den dag, da gælden skulle være betalt. Forsømmer fordringshaveren at minde skyldneren om betalingen, hvor dette kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser, fritages skyldneren dog for at svare morarente, indtil påkrav gives, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 1.

I andre tilfælde, hvor pengeskyld ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning til betaling af gælden. Hvor særlige forhold begrunder det, kan retten bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der under sagen kun skal svares en lavere rente, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 2.

Gældsbrevsloven fratager ikke fordringshaveren den ret til højere rente eller erstatning, som han måtte have på andet grundlag, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 3. Endelig bestemmes det, at lovbestemmelser, der fastsætter morarenter for særlige forhold, forbliver i kraft, men hvis de fører til en lavere rente, kan fordringshaveren kræve en procesrente på 5 pct., jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 4.

I bemærkningerne i kommissionsudkastet til lov om gældsbreve § 55, der svarer til gældsbrevslovens § 62, anføres s. 62-63 bl. a. følgende:

»De i denne Paragraf foreslaaede nye Bestemmelser om Virkningerne af Skyldnerens Forsinkelse med Betaling omfatter al Pengeskyld, ikke blot Skyld ifølge et Gælds brev En almindelig Regel herom findes nu i § 3 i Lov af 6. April 1855 Det bestemmes her, at en Debitor, naar han ikke i rette Tid betaler sin Gæld, bliver pligtig til fra den Dag, Kreditor paa lovlige Maade søger sin Ret, og indtil Betalingen erlægges, at svare 1 pCt højere rente end den, der er hjemlet ved Lovgivningen eller ved Overenskomst mellem Parterne eller ved den blandt Købmænd stedfindende Skik og Brug. Den almindelige Forhalingsrente (morarente) er herefter 5 pCt.

... Lov af 6. April 1855 § 3, der ved sin Fastsættelse af Tidspunktet for Morarentepligtens Indtræden tilsigter at beskytte Skyldneren mod ubillige Rentekrav fra Fordringshaverens Side, er . . . formentlig . . . gaaet for vidt i denne Retning. Og jo flere Særregler, der gives om Morarente fra Forsinkelsens Indtræden, des mindre rimelist synes det at bibeholde en almindelig Regel som den i Loven af 1855 fastsatte.

Man har derfor foreslaaet en ny almindelig Regel . . . For at Pligt til at svare Morarente skal indtræde, kræves det i øvrigt - ligesom efter Loven af 1855 - blot, at Skylden ikke betales i rette Tid; men der skal selvfølgelig ikke betales Morarente, hvis det er Fordringshaverens Forhold, der hindrer Betaling, jfr. § 6. Den almindelige Morarente er i Udkastet sat til 5 pCt., hvilket stemmer med, hvad der ifølge Købelovens § 38 gælder udenfor Handelskøb.«

Om reglen i gældsbrevslovens § 62, stk. 1, bemærkes:

»Paragraffens 1ste Stykke omhandler Forsinkelse med Pengeskyld, der andrager et bestemt, aftalt Beløb. Hvis skyldneren er forpligtet til at betale uden Paaskrav, er der i Almindelighed ingen Grund til, at Morarente først skal svares, efter at Fordringshaveren har givet Skyldneren Paaskrav om Betaling af Gælden, og det foresaas derfor som Hovedregel, at 5 pCt.-Renten skal løbe fra den Dag, Gælden skulde være betalt.

I visse Tilfælde kan denne Regel dog virke for haardt overfor Skyldneren. Dette gælder særlig, hvor Fordringshaveren maa gaa ud fra, at Kravet vil komme Skyldneren uventet. Hvis f. Eks. Fordringshaveren i et Forretningsforhold har Grund til at formode, at Skyldneren har glemt sin Forpligtelse til at betale Gælden til den fastsatte Tid, eller at der foreligger en Misforstaaelse fra Skyldnerens Side, synes det rimeligt at forlange af Fordringshaveren, at han erindrer Skyldneren om Betalingen. Og det samme maa i mere private Forhold gælde, hvor Skyldneren efter Omstændighederne maatte kunne regne med, at Fordringshaveren ikke lagde særlig Vægt paa punktlig Betaling.

Det foreslaas derfor, at en Fordringshaver, der forsømmer at give Skyldneren Paakrav, hvor dette kræves af rimelig Hensyntagen til Skyldneren, ikke skal have Krav paa Morarente, før Paakrav gives. Denne Regel — der kun gælder, hvor det kan bebrejdes Fordringshaveren, at han ikke har mindet Skyldneren om Betalingen, jfr. Ordet »forsømmer« - er formentlig ikke for ugunstig for Kreditor. Denne kan jo, hvor der er Tvivl, altid sikre sig ved at give Paakrav. Hvis han inden rimelig Tid efter Forfaldsdagen kræver Skyldneren, løber Morarenten fra Handlingstiden, ikke først fra Paakravet.«

Til gældsbrevslovens § 62, stk. 2 og 3, er s. 63-64 bl. a. knyttet følgende bemærkninger:

»De omtalte Bestemmelser i Udkastet vilde passe mindre godt paa Tilfælde, hvor det ikke drejer sig om et aftalt Beløb. Her vil det ofte være tvivlsomt, hvornaar Skyldneren er pligtig at betale, og hvilket Beløb han skal erlægge. For saa vidt angaar saadanne Tilfælde, foreslaas det i Paragraffens 2det Stykke, at Renten i Almindelighed først skal regnes fra Begyndelsen af en af Fordringshaveren indledet Retsforfølgning.

Man har dog anset det for hensigtsmæssigt, hvor særlige Grunde taler derfor, at give Domstolene Ret til efter et frit Skøn at bestemme, fra hvilket Tidspunkt Renten skal regnes, eller at der under Sagen kun skal svares en lavere Rente. Denne Regel tænkes navnlig anvendt paa Erstat-

ningskrav og lign. Hvis der f. Eks. er Tale om Krav paa Erstatning for en ødelagt Ting og Ejeren enten før eller efter, at han har anlagt Sag mod den for Ødelæggelsen erstatningspligtige, har anskaffet en ny Ting, vil det ofte være naturligt at fastsætte Erstatningen til det Beløb, den nye Ting har kostet, og at beregne Rente af Beløbet fra Anskaffelsestidspunktet. I Tilfælde, hvor det f. Eks. drejer sig om Krav paa Erstatning af Udgifter til Reparation af en beskadiget Ting, bør der kunne tages Hensyn til, hvornaar disse Udgifter skal betales. Og der kan endelig forekomme Tilfælde, hvor Kravet er saa tvivlsomt, at Skyldneren kan have god Grund til at afvente en Retsafgørelse, inden han betaler. I saadanne Tilfælde synes det rimeligt kun at paalægge ham at svare almindelig Bank- eller Sparekasserente af det Beløb, der tilkendes Sagsøgeren, eller efter Omstændighederne helt at frigøre ham for at svare Rente.

Ifølge Paragraffens 3die Stykke, 1ste Punktum bevarer Fordringshaveren sin eventuelle Ret til paa andet Grundlag at kræve højere Rente. Denne Regel finder f. Eks. Anvendelse i Tilfælde, hvor der ifølge Handelssædvane skal betales 6 pCt. Rente, samt paa Fordringer, der efter Aftale bærer højere Rente end 5 pCt.; her vedbliver Renten - ligesom efter nugældende Ret - at løbe uforandret efter Forfaldstid. Nogen Forhøjelse af Renten - som efter Loven af 1855 - indtræder derimod ikke, ej heller ved Sagsanlæg. En saadan Forhøjelse er efter Kommissionens Mening ubegrundet, jfr. ogsaa Bemærkningerne til Udkast til Lov om Køb § 38. Hvor det er Fordringshaveren særlig magtpaaliggende, at Betalingen sker punktlig, maa han sikre sig ved Aftale om, at Skyldneren i Tilfælde af Forsinkelse skal erlægge en Bod eller Mulkt.«

I bemærkningerne til forslaget til lov om gældsbreve, jfr. Rigsdagstidende 1937-38 Tillæg A sp. 2713-2718, henviste regeringen i det væsentlige til kommissionsudkastet, der var optrykt som bilag til lovforslaget. Bestemmelsen i gældsbrevslovens § 62 blev ikke særskilt omtalt og gav ikke anledning til debat under behandlingen i folketing eller landsting.

I retspraksis er det navnlig spørgsmålet om »særlige forhold«, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 2, 2. pkt., har kunnet begrunde, at renten skulle løbe fra et tidligere tidspunkt end sagsanlægget, der har været fremme. Fra praksis kan nævnes U 1970/228 (VL), VLT 1955/289 og U 1954/297 (H) (HRT 1953/1009), der tilkender renter fra før sagens anlæg, og U 1972/440 (VL) og U 1971/295 (H), U 1965/618 (H), U 1964/824 (H), U 1960/1057 (H) og U 1959/181 (H), der nægter at tilkende renter fra et tidligere tidspunkt end sagens anlæg. I U 1954/297 (H) (HRT 1953/1009) og U 1970/228 (VL) påstod sagsøgerne rentes rente men fik ikke medhold.

Til belysning af reglen i gældsbrevslovens § 62, stk. 3, 2. pkt., kan nævnes U 1971/385 (ØL), der bl. a. fastslår, at sagsøgers blotte henvisning til, at det nuværende renteniveau er væsentlig højere end gældsbrevslovens rentesats, ikke i sig selv kan anses som tilstrækkelig dokumentation for, at sagsøgeren har lidt et rentetab, der kan begrunde en højere forrentning end gældsbrevslovens procesrente på 5 pct.

c. Veksellovens §§ 48 og 49 og checklovens §§ 45 og 46.

Efter vekselloven kan vekselindehaveren af den, mod hvem han iværksætter regres, fordrer renter fra forfaldsdagen efter en rentefod på 6 pct., jfr. veksellovens § 48, stk. 1. Den, som har indløst vekslen, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordrer hele det beløb, som han har betalt, og renter af dette beløb fra den dag, han udbetalte beløbet efter en rentefod af 6 pct., jfr. veksellovens § 49.

Ifølge checkloven kan checkindehaveren af den, mod hvem han iværksætter regres, fordrer renter fra forevisningsdagen efter en rentefod af 6 pct., jfr. checklovens § 45. Den, som har indløst checken, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordrer hele det beløb, som han har betalt, og renter af dette beløb fra den dag, han udbetalte beløbet, efter en rentefod af 6 pct., jfr. checklovens § 46.

Vekselloven og checkloven er tilblevet i tilknytning til Genèvekonventionerne af henholdsvis 7. juni 1930 om indførelse af en ensartet veksellov og 19. marts 1931 om ind-

førelse af en ensartet checklov, der begge er ratificeret af Danmark. Efter begge konventioner forpligter de kontraherende parter sig til indenfor hver sit territorium at indføre de ensartede veksel- og checklove, der er optaget som bilag til konventionerne. Ved at ratificere konventionerne har Danmark således i princippet forpligtet sig til at udforme sin veksel- og checklovgivning i overensstemmelse med konventionernes ensartede veksel- og checklove. De ovennævnte renteregler i veksellovens §§ 48 og 49 og checklovens §§ 45 og 46 svarer da også ganske til de tilsvarende bestemmelser i de ensartede veksel- og checklove. Begge konventioner, jfr. vekselkonventionens art. I, jfr. bilag II art. 13, og checkkonventionens art. I, jfr. bilag II art. 23, åbner ganske vist mulighed for at tage forbehold overfor de ensartede veksel- og checkloves morarentesats på 6 pct., idet enhver af de kontraherende stater har adgang til at foreskrive, at morarentesatsen for vekslers og checks, der er udstedt på og lydende på betaling indenfor dens eget territorium, kan ombyttes med den gældende lovlige rente på statens territorium. Disse forbehold skal imidlertid tages samtidig med ratifikationen eller tiltrædelsen. Dette skete ikke fra dansk side, idet man ikke fandt anledning hertil, jfr. herom Rigsdagstidende 1931-32 Tillæg A sp. 4332 og 4834. Danmark er således konventionsmæssigt forpligtet til at opretholde de nugældende morarentesatser i veksel- og checkloven.

3. Andre formueretlige regler om morarente.

Som nævnt i kapitel 1 har udvalget i første række overvejet morarentereglerne i købeloven, gældsbrevsloven og veksel- og checkloven. Udvalget har imidlertid udarbejdet en oversigt over de vigtigste formueretlige regler om morarenter i dansk ret, der findes som bilag 2 til betænkningen.

4. Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS) 1964.

Konventionen vedrørende en ensartet lov om internationale løsøre-køb (ULIS) fra 1964 har til formål at danne lovgrundlaget for den

internationale handel og tager derfor stilling til de samme spørgsmål som den danske købelov. Om morarente indeholder den i art. 83 følgende bestemmelse:

»Består misligholdelsen i en forsinkelse med købesummens betaling, har sælgeren i alle tilfælde ret til rente af det skyldige beløb efter en sats, der er lig med den officielle diskonto i det land, hvor han har forretningssted, eller i mangel heraf sin faste bopæl, med tillæg af 1 pct.«

Samme rentesats gælder efter art. 81, stk. 1, ved tilbagesøgning af købesummen:

»Når sælgeren skal tilbagebetale købesummen, skal han også betale renter af denne fra betalingsdagen efter den rentesats, der er fastsat i artikel 83.«

Konventionen er ikke tiltrådt af Danmark og har endnu ikke vundet bredere tilslutning. Den træder i kraft i august 1972 mellem Belgien, Holland, Israel, Italien, San Marino og Storbritannien.

Kapitel 3.

Forholdene i Finland, Norge og Sverige.

1. Finland.

De vigtigste lovbestemmelser om morarenter findes i finsk ret i Handelsbalkens kapitel 9, §§ 8 og 10 og Skuldebrevslagens § 6. Bestemmelserne lyder således:

Handelsbalkens kapitel 9, § 8:

»Borgar man gods, och utfäster at betala til viss dag, och gör thet ej; gifve tå ränta till sex för hundra om året, ifrån förfalldagen. Är ej viss tid betingad; tå räknas fem för hundra, ifrån then dag, han hos (Konungens Befalningshafvande) eller Domaren sökt varder.«

Handelsbalkens kapitel 9, § 10:

»Hafver man lånt penningar på viss tid, och ej ränta för them utfäst; vare tå ej skyldig then at gif va. Betalar han ej å föreskrifven tid; gælde sedan ränta sex för hundra om året. Är ingen tid nämnd; gånge therom, som i 8 § stadgadt är.«

Skuldebrevslagens § 6:

»Är i skuldebrev ränta udfäst, skall den, där betalningstiden försittes, utgå efter enahanda grund som förre förfalldagen, såframt icke särskild uppskovsränta avtalats.

Är ränta ej utfäst, gälla i fråga om skyldighet att den giva vad i 9 kap. 10 § handelsbalken sägs.

Är borgnären vållande till, att gæld ej kunnat i behörig tid erläggas, vare gäldenären ej skyldig att efter förfalldagen erlägga ränta för längre tid än från och med den dag, då hindret gäldenären vederligen upphörde.«

De gældende regler kritiseres af *Berndt Godenkielm*: Bör stadgandena om morärnte reformeras? (Tidsskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland 1967, s. 1-10), der går ind for, at morarenten i Handelsbalken kapitel 9, §§ 8 og 10 hæves til 12 pct.

Der er efter det for udvalget oplyste ikke udarbejdet konkrete forslag til ændring af morarentereglerne i finsk ret.

2. Norge.

I norsk ret findes en almindelig regel om procesrente i lov nr. 2 af 29. juni 1888 om Rentefodens Frigivelse og om straf for Aager m. v. § 3, der lyder således:

»Renter, som ikke beror på overenskomst, svares med fire av hundrede årlig, forsauidt ikke ved den gjeldende lovgivning høiere rente i tilfelle er bestemt.

I fullbyrdsdom for pengekrav, som ikke er rentebærende, tilkjennes efter påstand lovlige renter fra saksanlegget eller, hvis kravet forfaller senere, fra forfallstid. Retten kan dog efter omstendighetene fastsette en høiere eller lavere rente, dog ikke høiere enn 6 pct. Hvor kravet fra før er rentebærende efter en lavere rentefot enn 6 pct., kan retten på samme måte efter omstendighetene forhøie renten inn til denne rentesats.«

Denne bestemmelses betydning øges ved, at en række andre lovbestemmelser henviser til »lovens rente«, jfr. eksempelvis den nedenfor gengivne regel i købelovens § 38 om civilkøb, hvilket indebærer, at der skal svares rente efter rentesatsen (4 pct.) i 1888-loven. Hjemler loven en rentepligt uden at fastslå en rentesats, forstås dette som en almindelig henvisning til 1888-lovens rente.

Af andre vigtige norske rentebestemmelser kan nævnes kjøpslovens § 38 og gjeldsbrevslovens §§ 6 og 40, der har følgende indhold:

Kjøpslovens § 38:

»I handelskjøb har kjøberen, naar der er fastsat en bestemt betalingstid, og denne oversiddes, derefter at svare rente

af købesummen med 5 pct. aarlig. Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare samme rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om leveringen paa grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtraadte. Udenfor handelskøb har køberen, naar han har faaet henstand paa bestemt tid og oversidder denne, at svare lovlig rente af købesummen fra kredittidens udløb.«

Gjeldsbrevslovens § 6:

»Betalar ikkje skyldnaren i tide, skal han svara 5 pct. årleg rente frå den dagen han skulde ha betala.

Kunde kravshavaren krevja høgre rente på anna grunnlag, har han framleis rett til det. Det same gjeld om skadebot, i fall kravshavaren har tap som renta ikkje gjev fullt vederlag for.

Er det på kravshavaren betalinga står, skal ikkje skyldnaren svara rente så lenge dette varer, endå om kravet før bar rente.«

Gjeldsbrevslovens § 40:

»Det som er fastsett i § 6 gjelda på tilsvarende måte om avtalegjeld som ikkje knyter seg til gjeldsbrev, men som skyldnaren har fått serskilt varsel om å betala. Kjem varsløt etter forfallsdag, tek renta til frå den dag varsløt er framkome til skyldnaren.«

Procesrentesatsen i 1888-loven kritiseres af *Moen*: Bør procesrenten heves? Norsk Advokatblad, nr. 3-1971, s. 57, medens den norske advokatforenings permanente lovudvalg for civilprocessen i det store og hele ikke finder noget specielt behov for en revision af rentereglerne i 1888-loven, jfr. Norsk Advokatblad, nr. 5/6-1971, s. 133 ff.

I et foreløbigt udkast til indstilling om morarenter, der er udarbejdet af det i kapitel 1 nævnte norske morarenteudvalg, anføres to hovedindvendinger mod de gældende norske morarenteregler. Dels finder udvalget, at det er tilfældigt, hvilke krav der er undergivet morarente, hvorved reglerne får et fragmentarisk og kasuistisk præg, dels tåler reglerne efter udvalgets opfattelse ikke konfrontation med dagens renteniveau.

Udvalgets foreløbige lovudkast gengives som bilag 3 til betænkningen.

3. Sverige.

I svensk ret findes den vigtigste bestemmelse i Handelsbalkens kapitel 9, § 10, der lyder således:

»Haver man lånt penningar på viss tid, och ej ränta för dem utfäst; vare då ej skyldig den att giva. Betalar han ej å föreskriven tid; gälde sedan ränta sex för hundra om året. Är ingen tid nämnd; då räknas fem för hundra ifrån den dag, han hos (Konungens befallningshavande eller domaren) sökt varder.«

Af andre vigtige svenske rentebestemmelser kan nævnes Köpslagens § 38 og Skuldebrevslagens § 6, der begge henviser til rentesatsen i Handelsbalkens kapitel 9, § 10. Bestemmelserne lyder således:

Köpslagens § 38:

»I fråga köparens skyldighet att gälda ränta skola de i 9 kap. 10 § handelsbalken stadgade grunder äga tillämpning; dock att vid handelsköp, där ej viss tid för gäldande är utsatt, ränta efter sex för hundra om året skall utgå från den tid godset avlämnades eller, i händelse dess avlämnande blivit av köparen fördröjt, från det dröjsmålet inträdde.«

Skuldebrevslagens § 6:

»Är i skuldebrev ränta utfäst, skall den, där betalningstiden försittes, utgå efter enahanda grund som före förfallodagen.

Är ränta ej utfäst, gälle i fråga om skyldighet att den giva vad i 9 kap. 10 § handelsbalken sägs.«

Reglerne i Handelsbalken kapitel 9, § 10 karakteriseres som utilstrækkelige og måske også utidssvarende af *Wallin*: Dröjsmålsränta (1969) s. 14. Særlig spørgsmålet om afgrænsningen mellem områderne for 5 pct.-renten og 6 pct.-renten har givet anledning til vanskelige fortolkningsspørgsmål, jfr. herom tillige *Almen-Eklund*: Om köp og byte af lös egendom (1960) s. 495 med note 5 og *Hellner*: Köprätt s. 114, der stiller sig kritisk over for grundlaget for sonringen mellem 5 pct.-reglen og 6 pct.-reglen; se endvidere *Rodhe*: Obligationsrätt (1956) s. 573-583.

De svenske købelovssagkyndige har udarbejdet et udkast til nye regler om morarenter, der blev fremlagt og drøftet mellem de

not disse sagkyndige på mødet i Oslo i dagene 24.-25. februar 1972 angående morarente. Da udkastet har karakter af en rent foreløbig skitse, har man imidlertid anmodet om, at det ikke offentliggøres. Det kan dog oplyses, at udkastet udover at indeholde æn-

dringsforslag til köpslagens § 38 og skuldebrevslagens § 6 tillige indeholder et forslag til en almindelig rentelov. Morarentesatsen er fastsat til den svenske diskonto med et tillæg på 2 pct.

Kapitel 4.

Udvalgets overvejelser.

1. Almindelige synspunkter.

Når en pengeskyldner misligholder sin pligt til at betale sin gæld ved forfaldstid, er pligten til derefter at svare morarenter af gælden en af de følger, som hans misligholdelse kan få. Andre misligholdelsesvirkninger kan være, at fordringshaveren får ret til at holde sin egen ydelse tilbage, at han kan hæve den aftale, der begrunder betalingspligten, eller, hvor misligholdelsen kun angår et afdrag på en større skyld, at fordringshaveren kan opsig hele skylden til betaling straks.

Det er dansk rets altovervejende hovedregel, at misligholdelsesvirkninger indtræder ved ikke rettidig betaling af pengeskyld, uanset om den manglende betaling kan lægges skyldneren til last eller ikke, medmindre ikke-betalingen skyldes fordringshaverens forhold (såkaldt fordringshavemora).

Ønsker fordringshaveren skadeserstatning for manglende betaling, vil han også som hovedregel kunne kræve denne, selv om skyldnerens pengemangel er undskyldelig, f. eks. fordi den skyldes et uventet kraftigt konjunkturuomslag, idet en modsat regel ville føre til al for stor usikkerhed i det praktiske liv. Skyldes ikke-betalingen imidlertid helt uventede uovervindelige hindringer (»force majeure«), som f. eks. pludselige valutarestriktioner, lovforbud mod betaling eller lign., bortfalder erstatningspligten, jfr. f. eks. gældsbrevslovens § 7, stk. 3, om erstatning for kurstab og købelovens § 30, jfr. § 24, om sælgerens erstatningskrav i anledning af køberens manglende betaling af købesummen.

En vigtig erstatningspost i anledning af forsinkelse med betaling af pengeskyld er krav på forhalingsrenter eller morarenter. Dette tab kan give sig udslag i, at fordringshaveren på grund af forsinkelsen nødsages til at skaffe sig kredit, indtil betaling sker, eller forhindres i at formindske en allerede opnået kassekredit med det skyldige beløb.

Efter gældende dansk ret er morarenteforpligtelsen også en objektiv erstatningsregel i den anførte forstand. Den er altså ikke afhængig af, om moraen kan bebrejdes skyldneren, men forpligtelsen suspenderes kun ved »force majeure«, eller forsåvidt det skyldes fordringshaverens forhold, at betaling ikke kan erlægges, og selv i dette tilfælde hjemler gældsbrevslovens § 6, stk. 2, en begrænset forrentningspligt.

I samme retning som de almindelige erstatningsregler vedrørende pengeskyld fører et berigelsessynspunkt. Det har i dansk retslitteratur været meget omtvistet, om dansk ret anerkender en »almindelig berigelsesgrundsætning«, hvorefter en person, som opnår en »ugrundet berigelse« på en andens bekostning, bliver forpligtet til at tilbageføre berigelsen til den tablidte (»berigelseskrav«). Diskussionen har navnlig drejet sig om grundsætningens nærmere indhold, formulering samt dens konsekvenser, medens der er almindelig enighed om, at selve den omstændighed, at en person har opnået en berigelse på en andens bekostning i forbindelse med andre momenter bør kunne danne basis for et krav om restitution, se hertil A. Vinding Kruse: *Restitutioner* (1950) og samme *Erstatningsretten* (2. udg. 1971) § 19. På det foreliggende område kan der efter udvalgets opfattelse næppe herske tvivl om, at den rentegevinst (berigelse), som skyldneren opnår på fordringshaverens bekostning ved at undlade at betale i rette tid, har været medvirkende til indførelse af regler om morarenter. Udvalget finder det derfor ufornuddent at tage stilling til den ovennævnte strid om den »almindelige berigelsesgrundsætning«.

Berigelsessynspunktet er særlig klart, hvor det kan påvises, at fordringshaverens tab som følge af forsinkelsen modsvares af en rentegevinst hos skyldneren. Det ville i sådanne tilfælde virke stødende, hvis skyldne-

ren ved at udskyde betalingen kunne opnå en rentegevinst på fordringshaverens bekostning. Betalingsforsinkelsen er imidlertid i alle tilfælde ensbetydende med, at skyldneren opnår en økonomisk fordel i form af en ufrivillig kredit fra fordringshaveren. Set under denne synsvinkel forekommer det rimeligt at lade skyldneren betale for den opnåede kredit, uanset om noget konkret rentetab kan påvises hos fordringshaveren.

Morarentereglerne kan således siges både at være begrundet i almindelige erstatningsretlige principper og i et berigelsessynspunkt, hvorefter rentereglerne skal forhindre, at skyldneren opnår en ugrundet berigelse på fordringshaverens bekostning. Udvalget har tillige overvejet, om der generelt eller på specielle områder er grundlag for at tillægge renten en funktion som strafrente, f. eks. ved at sætte renten så højt, at den tillige indeholder et selvstændigt pønalt element, eller ved at udforme den som en progressiv rente, der forøges, efterhånden som tiden går. Fra tid til anden har der rejst sig røster for en morarente med en sådan pønalt overbygning, der skulle virke som en særlig tilskyndelse for skyldneren til at betale i rette tid. Det har i denne forbindelse været anført, at en morarente, som alene giver erstatning for fordringshaverens rentetab, i realiteten vil give skyldneren mulighed for at tiltvinge sig en kredit, som han ellers ikke ville have kunnet opnå. Strafrenten skulle videre være særlig indiceret, hvor betalingsforsinkelsen skyldes et subjektivt dadelværdigt forhold hos skyldneren. Udvalget har imidlertid ikke fundet hensyn af denne art så tungtvejende, at man kan anbefale, at morarentereglerne præges heraf.

Morarentereglerne bør derfor efter udvalgets opfattelse bygge på en kombination af gængse erstatningsretlige principper og det anførte berigelsessynspunkt, hvorefter man tilsigter at tilbageføre til fordringshaveren den økonomiske fordel, som skyldneren har opnået ved, at fordringen ikke er betalt i rette tid. Medens dette udgangspunkt umiddelbart peger i retning af en morarente, der i princippet løber fra gældens forfalds dag, må fastsættelsen af rentens størrelse også tilpasses retstekniske hensyn, der taler for at lade morarenten fungere som en standardiseret erstatning. Dette anbefaler sig af flere grunde. I det enkelte tilfælde vil det som

nævnt ofte stille sig forskelligt, hvor stort et rentetab, en fordringshaver har lidt, og skulle han bevise sit tabs størrelse, ville han ofte komme i bevisvanskeligheder eller dog være nødsaget til at give oplysninger om sine finansielle forhold, ligesom en rent individuel tabserstatning i det hele taget ville føre til mange retstvister. Den standardiserede erstatning vil derfor på en gang være en fordel for fordringshaveren og have en klar procesøkonomisk funktion. I forhold til skyldneren vil en normaltabserstatning være ensbetydende med, at han efter en gennemsnitsmålestok skal betale for den kredit, som han har opnået som følge af betalingsforsinkelsen, men at han er afskåret fra at påstå morarenten nedsat under henvisning til, at fordringshaverens tab har været mindre i det konkrete tilfælde.

Udformet på denne måde fører de grundlæggende synspunkter, udvalget har taget som udgangspunkt for sine overvejelser, til en morarente, som i princippet har karakter af en objektiv normaltabserstatning, der løber fra gældens forfaldstid. Udvalget mener imidlertid, at en regel af dette indhold alene kan tjene som udgangspunkt for lovgivningens morarenteregler, der tillige må udformes under iagttagelse af andre hensyn - navnlig hensynet til skyldneren. Hovedpunkterne i disse modstående hensyn gengives i det følgende.

Efter gældende ret har skyldneren ikke pligt til at svare morarente, hvis det er fordringshaverens forhold, der har hindret betaling. Dette følger for gældsbreves vedkommende direkte af gældsbrevslovens § 6, stk. 1, der imidlertid antages at kunne anvendes analogt på alle almindelige pengeforpligtelser, jfr. *H. Ussing: Obligationsret* (4. udg. 1961 ved *A. Vinding Kruse*) s. 197. En begrænset rentepligt for skyldneren er dog hjemlet efter gældsbrevslovens § 6, stk. 2, der lyder således:

»Hvis rimelig hensyntagen til fordringshaveren efter hindringens særlige beskaffenhed kræver, at skyldneren indsætter beløbet i bank eller sparekasse, må han tilsvare fordringshaveren, hvad der ville være indvundet herved.«

Udvalget har ikke fundet anledning til at foreslå denne retstilstand, som også bygger på et berigelsessynspunkt, ændret.

I tilknytning til overvejelserne vedrørende den almindelige fordringshaver-morasituation har udvalget drøftet, om der af hensyn til skyldneren bør fastsættes andre begrænsninger for pligten til at betale morarente. Udvalget er her nået til det resultat, at morarente i en række skyldforhold kun bør løbe, hvis fordringshaveren har underrettet skyldneren om renteforpligtelsen. Med en regel af dette indhold, der ikke lægger nogen næneværdig byrde på fordringshaveren, vil man i nogen grad kunne beskytte den svagere del af skyldnergruppen, der ofte må formodes at være uden klart kendskab til lovgivningens morarenteregler. Som en praktisk vigtig gruppe kan nævnes civile køb, navnlig forbruger-køb. Om den nærmere udformning af dette synspunkt henvises til udvalgets bemærkninger til forslagene til købelovens § 38 og gældsbrevslovens § 62.

I flere praktiske skyldforhold taler hensynet til skyldnerens interesser efter udvalgets opfattelse endvidere for, at morarenten ikke uden videre løber fra forfaldstidspunktet men fra et senere tidspunkt. For de skyldforhold, der falder ind under gældsbrevslovens § 62, stk. 1, har udvalget ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i den gældende regel, hvorefter fikseret aftalegæld som udgangspunkt skal forrentes fra den dag, da gælden skulle være betalt. For anden penge-skyld, der ikke betales i rette tid, har udvalget i overensstemmelse med de foran gængivne grundlæggende synspunkter foreslået den gældende procesrente afskaffet. Man har på den anden side ikke ment, at renten uden videre burde løbe fra forfaldstidspunktet, men først fra fordringshaverens påkrav. I skyldforhold, hvor skyldneren først med rimelighed har kunnet bedømme kravets berettigelse, herunder dets størrelse, på et senere tidspunkt, har udvalget ikke fundet grundlag for at lade morarenten løbe før dette senere tidspunkt. Udvalget har her bl. a. haft erstatningskrav i tankerne, hvor den praktiske situation ofte er den, at såvel kravets grundlag som dets omfang er omtvistet. Man har endvidere i lighed med gældende ret, jfr. gældsbrevslovens § 62, stk. 2, fundet det rimeligt at give domstolene mulighed for i undtagelsestilfælde at fravige de foreslåede regler for tidspunktet for morarentens påløb ved at lade renten løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt.

Efter gældende ret fungerer morarenten som en normal tabserstatning i den forstand, at den udgør det minimum, som fordringshaveren kan kræve. Det følger således af gældsbrevslovens § 62, stk. 3, at fordringshaveren, hvis han på andet grundlag kan kræve en højere rente, f. eks. hvis fordringen i forvejen forrentes med en højere rentesats, bevarer retten hertil, ligesom han bevarer retten til erstatning for tab, som renten ikke dækker. Her tænkes navnlig på kurstab. Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå denne retstilstand ændret.

2. Morarentens størrelse.

Den kritik, der her i landet har været fremsat mod de gældende morarenteregler, har navnlig været rettet mod rentesatsen, som man har fundet for lav på baggrund af det almindelige renteniveau, jfr. den som bilag 1 gængivne henvendelse til justitsministeriet fra en række erhvervsorganisationer og Advokatrådets henvendelse til justitsministeriet, der er omtalt i kap. 1. Se endvidere *Ehlers: Retsafgift*. Ugeskrift for Retsvæsen 1966 s. 114 ff, specielt s. 115, *Thylstrup: Bør forhalingsrenten ændres?* Ugeskrift for Retsvæsen 1967, s. 185 ff, *Lyngsø: Forhalingsrente og procesrente*. Juristen 1971 s. 281 ff. Udvalget kan tilslutte sig denne kritik og ser det som et hovedpunkt for en revision af morarentereglerne at udjævne det eksisterende misforhold mellem de gældende morarentesatser og det almindelige renteniveau.

Som det fremgår af kap. 1 har udvalget i 1967 overfor justitsministeriet givet udtryk for, at de nugældende morarentesatser ikke giver kreditorerne dækning for det rentetab, som moraen vil påføre dem, og at en realistisk morarente burde sættes i forhold til den af Danmarks Nationalbank til enhver tid fastsatte diskonto. De senere års hyppige variationer i det almindelige renteniveau har bestyrket udvalget i den opfattelse, at lovgivningens nuværende fikserede rentesatser bør afløses af en variabel rente. Herved imødekommer man efter udvalgets opfattelse den væsentligste indvending mod de nugældende morarenteregler, der netop er, at de på grund af den fastlåsedes rentesats er for stive og uelastiske og derfor ikke har kunnet følge bevægelserne i den almindelige renteudvik-

ling. De ulemper af praktisk natur, der kan være forbundet med i ét skyldforhold at skulle regne med flere rentesatser har udvalget tillagt mindre betydning i denne sammenhæng. Heller ikke hensynet til skyldneren taler efter udvalgets opfattelse afgørende mod en variabel rentesats. Konsekvenserne af hans mora kan ganske vist blive andre end han oprindeligt havde forestillet sig, men det synes bedst stemmende med hensynene bag morarenten at lade ham betale en rente, der til enhver tid er afpasset efter det almindelige renteniveau.

Udvalget har videre ment at kunne tilslutte sig forslaget fra de i kap. 1 nævnte erhvervsorganisationer om at fastsætte morarentens størrelse på grundlag af Nationalbankens diskonto. I forbindelse med diskontosystemet har andre muligheder været overvejet. Interessen har navnlig samlet sig om en regel, der direkte henviser til den til enhver tid gældende markedsrente. Udvalget har umiddelbart følt sig tiltrukket af denne løsning, fordi den på dækkende måde udtrykker de erstatnings- og berigelsessynspunkter, der efter udvalgets opfattelse bør være bestemmende for rentesatsen. En regel af dette indhold lider imidlertid af den afgørende svaghed, at markedsrenten ikke er noget entydigt begreb og derfor uegnet som det direkte grundlag for morarenten. Udvalget har overvejet muligheden for direkte at lægge en enkelt af markedsrentens bestanddele som f. eks. den gennemsnitlige kassekreditrente eller gennemsnitslånerenten for offentligt noterede obligationer til grund for morarenten. Man har imidlertid heller ikke ad denne vej fundet frem til en renteform, der uden videre synes praktisk anvendelig. I forhold hertil er diskontoen et klart fikseret og let konstaterbart kriterium, der i forbindelse med diskontosystemets funktion som indikator for markedsrenten gør den retsteknisk velegnet som grundlag for en morarente, der tilsigter at afspejle den almindelige renteudvikling. Udvalget har i denne forbindelse lagt vægt på, at såvel handelsministeriet som Nationalbanken har kunnet anbefale at lade en variabel morarente bygge på diskontosystemet, hvis sammenhæng med og indflydelse på det almindelige renteniveau - særlig udlånsrenten - fremgår af den som bilag 4 gengivne oversigt, som på udvalgets anmodning er udarbejdet af kontorchef i

Danmarks Nationalbank *Henning Dalgaard*. Diskontoens forhold til markedsrenten fremgår yderligere af tabel 205 fra Statistisk Årbog 1972: Danmarks Nationalbanks diskonto samt hovedbankernes og de større hovedstadssparekassers rentesatser, der er gengivet som bilag 5. For købelovens vedkommende har udvalget fundet et yderligere argument for den foreslåede løsning i art. 83 i konventionen vedrørende en international købelov (ULIS), hvorefter morarenten i internationale køb bygger på diskontoen i sælgerlandet, jfr. herom kap. 2, nr. 4. Udvalget vil tillige pege på, at en regel, der bygger på diskontoprincippet, allerede i dansk ret findes i forsikringsaftalelovens § 24, se bilag 2, nr. 5.

Det foreløbige svenske udkast tager på linie med det danske forslag sit udgangspunkt for renteberegningen i den svenske diskonto, medens det norske udvalg går ind for en administrativ fastsættelse af rentesatsen. Dette hænger imidlertid efter det for udvalget oplyste sammen med, at den norske diskonto på grund af særlige forhold i norsk penge- og kreditpolitik ikke er noget egnet beregningsgrundlag for morarenten. I forhold til en administrativt fastsat morarente ser udvalget en fordel ved en morarente, der reguleres i takt med diskontoen og herved tilpasses den almindelige renteudvikling uden myndighedernes mellemkomst.

Det næste spørgsmål for udvalget har herefter været at fastlægge selve morarentesatsen. Udvalget mener i fortsættelse af de ovenfor nævnte synspunkter, at man principielt bør tilstræbe at lægge rentesatsen på et niveau, der svarer til den gennemsnitlige markedsrente. Som følge af sammenhængen mellem diskontosystemet og markedsrenten vil morarenten med diskontoen som variabelt element kunne tilpasses markedsrenten gennem en rentesats der udformes som: diskontoen $\times$ en fast procent p. a. Ved afgørelsen af, hvilken fast procentsats, der skal indgå i morarenten, støder man som nævnt på den praktiske vanskelighed, at markedsrenten på grund af sin flertydighed ikke uden videre kan udtrykkes gennem en fælles rentefod. Man må derfor lægge vægt på de bestanddele af markedsrenten, der er egnede til at udtrykke fordringshaverens rentetab, respektiv skyldnerens gennemsnitlige berigelse som følge af betalingsforsinkel-

sen. Da penge- og kreditinstitutionernes indlåns- og udlånsrente for den enkelte fordringshaver og skyldner vil fremstå som de praktiske renteformer, har udvalget som følge heraf ment, at morarenten må tilpasses enten den gennemsnitlige indlånsrente eller den gennemsnitlige udlånsrente. Valget mellem disse muligheder kan selvsagt diskuteres. Udvalget har foretrukket en morarente tilpasset gennemsnitsudlånsrenten. Man har herved lagt vægt på det tidligere anførte synspunkt, hvorefter betalingsforsinkelsen kan anskues som en form for ufrivillig kredit fra fordringshaveren og morarenten som den pris, skyldneren må betale for denne kredit. Dette kreditsynspunkt udtrykkes efter udvalgets opfattelse bedst gennem en morarente tilpasset lånemarkedets gennemsnitlige udlånsrente. I sædvanlige forretningsforhold må man tillige gå ud fra, at indgående betalinger ikke indsættes på rente i bank eller sparekasse, men derimod anvendes til at finansiere virksomhedens løbende kreditforhold. Udlånsrenten vil derfor i disse praktiske tilfælde være det bedst egnede udtryk for fordringshaverens normaltab.

Som det fremgår af bilagene 4 og 5 har udlånsrenten iberegnet en gennemsnitlig provision gennem længere tid ligget ca. $1\frac{1}{2}$ – $3\frac{1}{2}$ pct. over Nationalbankens diskonto. Udvalget foreslår på denne baggrund, at morarenten i købeloven og gældsbrevsloven fastsættes til 2 pct. over diskontoen. Sker der ændringer i diskontoen i det tidsrum, for hvilken renten skal beregnes, må renteberegningen selvsagt ændres tilsvarende for de enkelte perioder.

Udvalget har ikke fundet grundlag for gennem en differentiering af rentesatsen at særbehandle visse typer af skyldforhold. Det er allerede nævnt, at udvalget tager afstand fra både generelt og på specielle områder at udstyre morarenten med et straffetillæg. Selvom rentespørgsmålet formentlig spiller en større rolle i handelsforhold end i civile forhold, har udvalget i lighed med de norske og svenske sagkyndige forladt købelovens rentedifferentiering baseret på civilt køb og handelskøb, som man ikke længere har fundet tidssvarende hverken inden for købelovens område eller på andre områder. Udvalget har i forbindelse hermed overvejet en differentieret morarente ud fra et forbruger-

beskyttelsessynspunkt, men har heller ikke ment at kunne anbefale en særbehandling af forbrugerne gennem en lavere morarentesats. Dels vil fordringshaveren i mange af disse forhold være handlende, og hans tab som følge af betalingsforsinkelsen vil ikke være påvirket af, at han overfor sig har en civil skyldner (forbruger), dels er renteforskellen mellem handelsprægede forhold og civile forhold i nogen grad blevet udvisket, idet den civile skyldner (forbruger) særlig ved køb på afbetaling har måttet indstille sig på betydelige renteforpligtelser, dels - og navnlig - finder udvalget ingen afgørende hensyn, der taler for en særbeskyttelse gennem en lavere rentesats af den civile skyldner (forbruger), der undlader at betale sin gæld i rette tid. Det hensyn til skyldneren, man snarere bør søge varetaget i denne sammenhæng, er, at der så vidt muligt skabes sikkerhed for, at skyldneren er klar over, at han skal betale morarente, hvis han ikke betaler i rette tid. Udvalget har søgt dette hensyn tilgodeset ved i de praktisk vigtigste skyldforhold at gøre det til en betingelse for morarentens påløb, at fordringshaveren underretter skyldneren om renteforpligtelsen. I denne forbindelse kan der også henvises til en noget lignende, men mere begrænset regel i gældende ret, nemlig gældsbrevslovens § 62, stk. 1.

3. Hovedpunkterne i udvalgets forslag.

a. Købelovens § 38.

1. Det væsentligste ændringsforslag til bestemmelsen består i indførelse af en variabel rente fastsat til Nationalbankens diskonto med et fast tillæg på 2 pct., der tilsiger at afspejle den gennemsnitlige rentefod for udlånsrenten inklusiv provision.

2. Sondringen mellem civilt køb og handelskøb foreslås afskaffet som grundlag for en differentiering af rentesatsen. Dette må ses i sammenhæng med, at udvalget generelt ikke har kunnet anbefale differentierede rentesatser, jfr. herom foran under 2 om morarentens størrelse.

3. For alle køb, hvor en bestemt betalings- tid ikke er fastsat, foreslås det, at renten løber 30 dage efter, at køberen har modtaget regningen (fakturaen), dog tidligst fra det

tidspunkt, da salgsgenstanden kommer i hans besiddelse. Forsinkes modtagelsen af salgsgenstanden på grund af køberens forhold eller af en begivenhed, for hvilken han bærer faren, skal rente tidligst betales fra den dag, da salgsgenstanden ville være ankommet, dersom forsinkelsen ikke var indtrådt.

Med dette forslag har udvalget tilsigtet en almindelig regulering af spørgsmålet om købesummens forrentning i tilfælde, hvor en bestemt betalingstid ikke er fastsat, idet de nugældende regler næppe længere svarer til almindelig forretningsbrug. Udvalget har herved søgt tidspunktet for rentens påløb tilnærmet handelslivets praksis. Handelslivets kutymer varierer imidlertid mellem brancherne, men udvalget har som udgangspunkt valgt at bygge på den praksis, hvorefter kreditiden regnes fra regningens (fakturaens) dato med et tillæg på 30 dage, og hvorefter renteberegning i afsendelseskøb undlades fra fakturaens dato eller fra leveringsdagen, hvis køberen betaler ved varens (afladedokumentets) ankomst. I forhold til regningens (fakturaens) datering har udvalget fortrækket regningens (fakturaens) modtagelse som udgangspunkt for rentens beregning, se hertil også nugældende § 38. I tilfælde, hvor salgsgenstanden forsinkes på grund af køberens forhold eller af en begivenhed, for hvilken han bærer faren, har udvalget fundet det rimeligt, at renten tidligst løber fra det tidspunkt, da salgsgenstanden ville være ankommet, dersom forsinkelsen ikke var indtrådt.

Den foreslåede rente er ikke en egentlig morarente, idet den i lighed med og ud fra samme synspunkt som den gældende regel om handelskøb løber, uden hensyn til om køberens betalingspligt er indtrådt, jfr. herom de i kap. 2, nr. 2 a, gengivne motiver til købeloven. I mange tilfælde vil den dog virke som en morarente.

4. Som en nydannelse foreslås det uden for handelskøb gjort til en betingelse for rentens påløb, at sælgeren skal gøre køberen opmærksom på renteforpligtelsen. Reglen har til formål at sikre, at køberen i det enkelte civile køb ikke som følge af ukendskab til rentespørgsmålet udsættes for ubehagelige overraskelser.

b. Gældsbrevslovens § 62.

1. Det væsentligste ændringsforslag til bestemmelsen består i indførelse af en variabel rente fastsat til Nationalbankens diskonto med et tillæg på 2 pct., der tilsigter at afspejle den gennemsnitlige rentefod for udlånsrenten inklusiv provision.

2. Reglen om tidspunktet for morarentens påløb foreslås ikke ændret, hvor et bestemt beløb skyldes ifølge aftale. For anden pengekyld, der ikke betales i rette tid, foreslås det, at renten fra at være en procesrente, der løber fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning, erstattes af en rente, der i almindelighed løber fra fordringshaverens påkrav. Hvis skyldneren først med rimelighed kunne bedømme kravets berettigelse, herunder dets størrelse, fra et senere tidspunkt, foreslås det, at renten beregnes fra dette senere tidspunkt. Hvor særlige forhold begrunder det, kan domstolene bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der kun skal betales en lavere rente.

3. I de tilfælde, hvor fordringshaverens påkrav er gjort til en betingelse for morarentens påløb, kræves det yderligere, at fordringshaveren samtidig gør skyldneren opmærksom på renteforpligtelsen. Reglen tjener det samme formål som den foreslåede bestemmelse til købelovens § 38, hvorefter det uden for handelskøb er gjort til en betingelse, at sælgeren gør køberen opmærksom på renteforpligtelsen.

c. Veksellovens §§ 48 og 49 og checklovens §§ 45 og 46.

Udvalget har ikke foreslået nogen ændring af de i veksels- og checkloven indeholdte renteregler. Grunden hertil er i første række, at en ændring af disse love, som anført i kapitel 2, nr. 2 c, nødvendiggør en opsigelse af Danmarks tilslutning til de internationale konventioner.

Behovet for en forhøjelse af den i veksels- og checkloven fastsatte rentesats på 6 pct. er i øvrigt ikke så stort, fordi den fordringshaver, der ikke får betalt en veksels eller check rettidigt, i medfør af forslaget til gældsbrevslovens § 62, stk. 4, vil kunne kræve renter med 2 pct. over Nationalbankens diskonto fra den dag, da han påbegynder retsforfølgning til betaling af sit krav.

d. Andre formueretlige regler om morarente. Udvalget har ikke foreslået ændringer i andre formueretlige regler om morarente end købelovens § 38 og gældsbrevslovens § 62.

Når der således ikke er foreslået ændring af andre af de i bilag 2 nævnte lovregler, skyldes det, at en ændring af disse ikke findes at være så påtrængende tiltrængt som en ændring af købelovens og gældsbrevslo-

vens regler, og at udvalget af tidsmæssige grunde ikke har haft mulighed for at gøre disse specielle regler til genstand for en så indgående undersøgelse, som ændringsforslag måtte kræve. Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at de foreslåede ændringer i gældsbrevsloven, dersom de gennemføres, vil formindske behovet for en ændring af specialrentereglerne meget væsentlig.

Kapitel 5.

Udvalgets forslag til købelovens § 38 og gældsbrevslovens § 62 med bemærkninger.

1. Forslag til købelovens § 38.

§ 38. Når der er fastsat en bestemt betalings-tid, og denne oversiddes, skal køberen derefter betale en årlig rente af købesummen efter en rentefod, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct.

Stk. 2. Hvis køberen i andre tilfælde ikke betaler købesummen senest 30 dage efter regningens (fakturaens) modtagelse, skal han derefter betale samme rente som i stk. 1. Køberen skal dog tidligst betale rente fra det tidspunkt, da salgsgenstanden kommer i hans besiddelse, eller, dersom modtagelsen af salgsgenstanden forsinkes på grund af køberens forhold eller af en begivenhed, for hvilken han bærer faren, fra den dag, da salgsgenstanden ville være ankommet, dersom forsinkelsen ikke var indtrådt.

Stk. 3. Uden for handelskøb skal sælgeren gøre køberen opmærksom på renteforpligtelsen i henhold til stk. 1 og 2. Undlader sælgeren dette, påløber renten først fra den dag, da køberen modtager påkrav om rentebetaling.

Bemærkninger til forslaget til købelovens §38.

Købelovens § 38 omhandler rente af købesummen. Reglerne i den nugældende bestemmelse omfatter ikke alene tilfælde, hvor køberen er i mora med købesummens betaling, men også tilfælde, hvor der er givet henstand med betalingen, se herved ovenfor kap. 2, nr. 2 a. Dette system er opretholdt i forslaget. Bestemmelserne tager således ikke stilling til, hvornår der foreligger en sådan forsinkelse med købesummens betaling, at sælgeren får de sædvanlige misligholdelsesbeføjelser, såsom hans ret til at hæve købet, at kræve erstatning, at holde salgsgenstan-

den tilbage etc. I øvrigt erindres der om, at reglerne på samme måde som købelovens andre bestemmelser kan fraviges af parterne ved modstående aftale, jfr. lovens § 1.

Den vigtigste ændring i bestemmelsen er ændringen af rentefoden fra 5 pct. i civile køb og 6 pct. i handelskøb til en generel rentefod af 2 pct. over den til enhver tid fastsatte officielle diskonto. Begrundelsen for ændringen er givet foran under afsnittet om udvalgets almindelige synspunkter.

Sker der ændringer i den officielle diskonto i det tidsrum, for hvilket renten skal beregnes, må renteberegningen selvsagt differentieres tilsvarende.

Som tidligere anført mener udvalget, at den nugældende bestemmelses sondring mellem handelskøb og civilt køb for beregningen af købesummens forrentning ikke længere er tidssvarende. Da køberne i civile køb, særligt ved forbrugerkøb, imidlertid ofte vil være uden kendskab til, at der skal svares rente af købesummen, foreslås der indført en særlig regel i stk. 3, hvorefter det er en betingelse for rentens påløb, at sælgeren har gjort køberen opmærksom på, at han ønsker rente af købesummen i henhold til købelovens § 38.

Tilstk. 1.

Bestemmelsen vedrører de tilfælde, hvor der er fastsat en bestemt betalingstid for købesummens erlæggelse, og denne er oversiddet, og den svarer til den nugældende regel i § 38, stk. 1,1. punktum. Der er altså her tale om en egentlig morarente. Rentefoden er ændret i overensstemmelse med udvalgets hovedsynspunkt vedrørende morarentens størrelse. Endvidere skal bestemmelsen nu gælde for alle slags køb. I øvrigt er ordlyden uforandret, og der kan derfor henvises til hidtidig retspraksis og litteratur vedrørende

spørgsmålet om, hvornår en bestemt betalingsfrist må anses for fastsat.

Til stk. 2.

Er en bestemt betalingsfrist ikke fastsat, løber renten af købesummen efter den nugældende regel i handelskøb fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte. I andre køb skal køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingsfrist eller ej, svare 5 pct. årlig af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Disse bestemmelser er efter udvalgets opfattelse næppe mere tilfredsstillende, og en reform forekommer derfor ønskelig. Spørgsmålet herom har været indgående drøftet i de nordiske købelovsudvalg. Det har været et hovedsynspunkt, at man såvidt muligt bør lade forrentningen af købesummen løbe fra det tidspunkt, som handelslivet kutymemæssigt anser for sædvanlig. Da handelslivets kutymer imidlertid er noget forskellige inden for de forskellige brancher, har det været nødvendigt at formulere reglen som et kompromis.

I handelskøb regnes kredittiden almindeligvis fra fakturaens dato, men meget ofte med et tillæg af 30 dage, således at betaling inden 30 dage anses for »kontant« betaling. I afsendelseskøb er det endvidere ofte kutymer, at beregning af renter fra fakturaens dato eller fra leveringsdagen undlades, dersom køberen betaler ved varens, henholdsvis afladedokumentets ankomst. Udvalgets forslag har søgt at tage hensyn til denne praksis, og det ligger i øvrigt nær op ad et foreløbigt svensk udkast.

Bestemmelsen i stk. 2 gælder for de tilfælde, hvor en bestemt betalingsfrist ikke er fastsat, og udgangspunktet tages i *regningens (fakturaens) modtagelse*. Dette tidspunkt har udvalget både af retstekniske og rimelighedsmæssige grunde fundet mere hensigtsmæssigt end regningens datering. Tidspunktet vil sædvanligvis ligge nogle dage efter regningens (fakturaens) dato. Oplyses der intet om modtagelsestidspunktet, vil det

være rimeligt at regne med regningens dato med tillæg af den tid, som normal postgang vil tage til forsendelsen. Forsinkes modtagelsen som følge af køberens forhold, denne har måske undladt at meddele adresseforandring el. lign., følger det af almindelige regler, at risikoen er købers. Forsinkes modtagelsen på grund af sælgerens eller postvæsenets fejl, er risikoen herfor omvendt sælgerens.

Under hensyn til forhøjelsen af morarentens størrelse og de oven for nævnte kutymer, samt til, at det må være rimeligt, at køberen indrømmes en vis tidsfrist til kontrol af regningen, bestemmer forslaget som hovedregel, at køberen skal betale rente af købesummen fra 30te-dagen efter fakturaens modtagelse.

Denne renteberegning ville imidlertid ikke være rimelig i de tilfælde, hvor køberen først modtager salgsgenstanden efter udløbet af 30-dages fristen. Foruden at have en vis frist til at bedømme regningen i, bør køberen normalt også have adgang til at undersøge salgsgenstanden for mangler, jfr. købelovens § 51, inden købesummen skal forrentes. Bestemmelsen tilføjer derfor, at køberen dog tidligst skal betale rente fra det tidspunkt, da salgsgenstanden kommer i hans besiddelse. Reglen kan illustreres ved et par eksempler: Modtages fakturaen den 1. april, og finder modtagelsen af salgsgenstanden sted den 30. april eller tidligere (herunder også de tilfælde, hvor godset er modtaget inden regningens modtagelse), løber renten fra den 30. april i overensstemmelse med 30-dages fristen. Modtages derimod salgsgenstanden først den 5. maj, løber renten fra den 5. maj. I dette tilfælde løber der altså ikke en yderligere 30-dages frist på fra den 5. maj.

Skulle modtagelsen af salgsgenstanden imidlertid blive forsinket på grund af køberens forhold eller af en begivenhed, for hvilken han bærer faren, foreslår udvalget, at renteberegning tidligst skal kunne ske fra den dag, da salgsgenstanden ville være ankommet, dersom forsinkelsen ikke var indtrådt. Fastsættelsen af dette hypotetiske tidspunkt kan vel undertiden give anledning til tvivl, men reglen vil formentlig ikke give anledning til større praktiske vanskeligheder end den nugældende regel, som lader renten løbe fra det tidspunkt, da forsinkelsen med hensyn til leveringen indtrådte.

Til stk. 3.

Som tidligere anført taler rimelighed for, at sælgeren uden for handelskøb gør køberen opmærksom på, at der er en særlig renteforpligtelse, dersom købesummen ikke betales kontant. Dette synspunkt har fundet udtryk i nærværende bestemmelse. Efter denne skal sælgeren gøre køberen opmærksom på renteforpligtelsen i henhold til stk. 1 og 2; altså uden hensyn til om der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej.

Undlader sælgeren dette, påløber renten først fra den dag, da køberen modtager påkrav om rentebetaling. Morarenten løber her først fra den dag, da påkravet kommer frem til køberen.

Reglen foreskriver ikke nogen bestemt form for, hvorledes sælgeren skal gøre køberen opmærksom på renteforpligtelsen. Det kan ske i selve kontrakten, eller ved at det er påført regningen, eller eventuelt blot ved en mundtlig meddelelse.

Det foreskrives ikke, at anmodningen om rentebetaling skal være særlig fremhævet over for køberen, men da sælgeren må have bevisbyrden for, at køberen er blevet gjort opmærksom på renteforpligtelsen, bør den sælger, som vil være sikker på at få renter, fremhæve dette, således at køberen ikke med rimelighed kan undskylde sig med, at han har overset sælgerens anmodning. Tilsvarende bemærkninger kan gøres vedrørende sælgerens påkrav om rentebetaling efter bestemmelsens 2. punktum.

Der stilles heller ikke bestemte krav til meddelelsens eller anmodningens indhold, men denne må som minimum anføre, at der ønskes renter af købesummen i henhold til købelovens § 38, dersom købesummen ikke betales rettidigt.

2. Forslag til gældsbrevslovens § 62.

§ 62. Hvis den, der ifølge aftale skylder et bestemt pengebeløb, ikke betaler i rette tid, skal han betale en årlig rente efter en rentefod, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct., fra den dag, da gælden skulle være betalt. Fordringshaveren må dog minde skyldneren om betalingen og renteforpligtelsen, når det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser. Forsømmer han dette, frit-

ges skyldneren for at betale forhalingsrente, indtil påkrav gives.

Stk. 2. Såfremt pengeskyld i andre tilfælde ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale den i stk. 1 nævnte rente fra den dag, da han har modtaget fordringshaverens påkrav med angivelse af beløbets størrelse og anmodning om rentebetaling. Kunne skyldneren med rimelighed først bedømme kravets berettigelse, herunder dets størrelse, fra et senere tidspunkt, beregnes renten fra dette. Hvor særlige forhold begrunder det, kan domstolene bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der kun skal svares en lavere rente.

Stk. 3. Kunne fordringshaveren på andet grundlag kræve højere rente, bevarer han retten hertil. Han beholder også sin ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker.

Stk. 4. De lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrenter for særlige forhold, forbliver i kraft. Fører de til en lavere rente, skal skyldneren dog betale den i stk. 1 nævnte rente fra den dag, da fordringshaveren påbegynder retsforfølgning til betaling af gælden.

Stk. 5. Foranstående regler finder anvendelse i alle tilfælde, hvor betalingstiden indtræder efter. . . . (lovens ikrafttrædelsestidspunkt).

Bemærkninger til forslaget til gældsbrevslovens § 62.

De gældende regler i gældsbrevslovens § 62 indeholder dansk rets almindelige bestemmelser om morarenter. De omfatter al pengeskyld, ikke blot skyld ifølge et gælds-brev, og er ikke begrænset til formueretlige forpligtelser, men det må dog antages, at strafferetlig pligt til at betale bøde falder uden for bestemmelserne. Reglerne kan fraviges ved aftale. Udvalgets forslag tilsigter ingen ændring i denne retstilstand, og der kan for så vidt henvises til forarbejderne til gældsbrevsloven og hidtidig praksis og teori.

Den væsentligste ændring i gældsbrevslovens § 62 består i indførelse af en almindelig rentefod fastsat til Nationalbankens diskonto med et tillæg på 2 pct. Begrundelsen for denne ændring er givet foran under afsnittet om udvalgets almindelige synspunkter.

For anden pengeskyld end den, der ved aftale er fastsat til et bestemt beløb, foreslås

den gældende procesrente erstattet af en renteregulering, hvorefter den skyldner, der ikke betaler sin gæld i rette tid, som udgangspunkt skal betale morarente fra den dag, da han har modtaget fordringshaverens påkrav om betaling med angivelse af beløbets størrelse og anmodning om rentebetaling. Denne forskydning i tidspunktet for morarentens påløb er i første række sket af procesøkonomiske hensyn, idet man herved undgår, at fordringshaveren for at få sin fordring forrentet skal skride til retsforfølgning. Reglen er ikke gjort undtagelsesfri, idet navnlig hensynet til skyldneren kan tale for at lade morarenten løbe fra et andet tidspunkt end fordringshaverens påkrav, jfr. herom bemærkningerne til stk. 2.

Til stk. 1.

Bestemmelsen svarer til det gældende stk. 1, men renten er i overensstemmelse med udvalgets hovedsynspunkter fastsat til den officielle diskonto med et tillæg på 2 pct. Sker der ændringer i diskontoen inden for det tidsrum, for hvilken renten skal beregnes, medfører dette, at renteberegningen må differentieres tilsvarende.

Herudover er det i 2. pkt. gjort til en betingelse, at fordringshaveren udover at minde skyldneren om betalingen tillige skal minde ham om renteforpligtelsen, hvor det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser.

Til stk. 2.

Rentefoden er fastsat på samme måde som i stk. 1, og tidspunktet for rentens påløb er ændret i forhold til den gældende bestemmelse. For den her omhandlede pengeskyld, der ikke betales i rette tid, foreslås det som almindelig regel, at renten løber fra den dag, da skyldneren har modtaget fordringshaverens påkrav om betalingen med angivelse af beløbets størrelse og anmodning om rentebetaling. Morarenten løber her fra den dag, da påkravet kommer frem til skyldneren. Det er således ikke længere en betingelse for morarentens påløb, at fordringshaveren påbegyn-

der retsforfølgning til betaling af gælden. Om begrundelsen for dette ændringsforslag henvises til de almindelige bemærkninger ovenfor.

Der er ikke foreskrevet nogen bestemt form for fordringshaverens påkrav, men fordringshaveren må have bevisbyrden for, at påkrav er givet. For så vidt angår anmodningen om rentebetaling må denne som minimum angive, at der ønskes renter af gælden i henhold til gældslovens § 62.

I de tilfælde, hvor skyldneren med rimelighed først kunne bedømme kravets berettigelse, herunder dets størrelse, på et tidspunkt efter fordringshaverens påkrav, foreslås det af hensyn til skyldneren, at morarenten først løber fra dette senere tidspunkt. Denne regel tænkes navnlig anvendt på erstatningskrav o. lign., hvor såvel kravets grundlag som omfang ofte vil være omstridt.

I lighed med gældende ret foreslås det, at domstolene, hvor særlige forhold begrunder det, efter et skøn skal kunne bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der kun skal betales en lavere rente.

Til stk. 3.

Reglen er identisk med den gældende bestemmelse i stk. 3.

Til stk. 4.

Reglen foreskriver som den gældende bestemmelse i stk. 4, at lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrente for særlige forhold, forbliver i kraft. Fører de til en lavere rente end gældslovens, skal skyldneren dog betale rente efter en rentefod fastsat til den officielle diskonto med et tillæg på 2 pct. fra den dag, da fordringshaveren påbegynder retsforfølgning til betaling af gælden.

Til stk. 5.

Reglen fastsætter i lighed med det nugældende stk. 5 tidspunktet for de nye reglers anvendelse.

Skrivelse af 3. marts 1967 til justitsministeriet fra Butikshandelens Fællesråd, Danmarks Rederiforening, Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret.

Herved tillader undertegnede organisationer sig at rette henvendelse om en ajourføring af de rentesatser, der i tilfælde af mora er fastsat i en række love med særlig tilknytning til erhvervslivet. Der tænkes særligt på rentesatserne i gældsbrevsloven, veksel- og checkloven samt købeloven.

I disse love har satserne ved beregning af morarente været uændrede fra lovenes tilblivelse uanset den forhøjelse af diskontoen og dermed af det almindelige renteniveau, der har fundet sted specielt i årene efter 1945.

Inden for erhvervslivet virker det uheldigt, at en debitor ved at forhale sine betalinger kun kan tilpligtes at betale 5-6 pct. i morarente, medens kreditor, der således må finansiere forhalingen, normalt må kalkulere med en renteudgift på op imod 10 pct. og ofte mere, og derudover ved den forsinkede betaling udsættes for ulemper med hensyn til sine egne finansielle forhold.

Da de i nævnte lovgivning anførte rentesatser således ikke er i overensstemmelse med de forhold, hvorunder dansk erhverv udøves i dag, tillader organisationerne sig at

henstille til ministeriet, at de love, der indeholder bestemmelser om morarenter, optages til revision, idet vi herved gør opmærksom på, at også andre love end de ovenfor anførte eventuelt kan komme på tale.

Da renteniveauet fortsat må forventes at være i bevægelse, foreslås det, at renten sættes i relation til nationalbankens til enhver tid værende officielle diskonto.

Det kan i denne forbindelse oplyses, at der kan fremføres flere eksempler, hvor erhvervslivet har set sig nødsaget til at operere med en forhalingsrente svarende til nationalbankens til enhver tid gældende diskonto med tillæg af en vis procent.

Vi tillader os at henstille til ministeriet, at der fremsættes lovforslag om ændring af de her omtalte lovbestemmelser og eventuelle andre bestemmelser, som indeholder lignende regler angående beregning af morarenter, således at der i alle tilfælde skabes lovhjemmel for en morarente svarende til Danmarks Nationalbanks diskonto med et tillæg på 2 pct.

Oversigt over de vigtigste formueretlige regler om morarenter i dansk ret.

1. Lov nr. 56 af 1. april 1892 (Søloven), jfr. lovbekendtgørelse nr. 163 af 12. maj 1967.

§ 17. Til bestridelse af de udgifter, som kræves af rederiforretningen, påligger det enhver partreder at yde det fornødne bidrag i forhold til hans andel i skibet. Forsømmer nogen partreder efter påkrav at betale sit bidrag, og dette forskydes af den bestyrende reder eller nogen af medrederne, har den forsømmelige at erstatte udlæget med 8 pct. årlig rente, fra det blev gjort, samt derhos også præmien for den forsikring, som den forskudsydende til sin sikkerhed måtte have tegnet. . .

2. Lov nr. 34 af 30. marts 1894 om oplagsbeviser og garantibeviser for varer, der oplægges i Københavns frihavn.

§ 9. Saafremt Garantibevisets paalydende Beløb (jfr. § 7) med Renter paa Forfaldsdagen hverken er betalt eller deponeret, skal Garantibeviset først forevises for den, der paa Garantibeviset staar som første Pantsætter, og, hvis det paalydende Beløb med Renter ikke betales ved Forevisningen, protesteres (de non solutione) af notarius publicus.

Saafremt Garantibevisets Beløb med paaløbne Renter til Forfaldsdagen samt derefter Morarenter 1 pct. p. a. udover den betingede Rente tilligemed Protestomkostninger ikke er betalt eller deponeret inden 3 Søgnedage efter Protestdagen, kan Garantibevisets Indehaver mod Indlevering af Protesten fordrer, at Selskabet lader de oplagte Varer bortselge enten ved offentlig Auktion eller ved beskikket Mægler. . . .

3. Lov nr. 102 af 6. april 1906 om køb, som ændret ved lov nr. 409 af 30. november 1965.

§ 38. 1 handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalingstid, og denne oversiddes, derefter at svare rente af købe-

summen med 6 pct. årlig. Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare nævnte rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte.

I andre køb har køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej, at svare 5 pct. årlig rente af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Bestemmelserne i lov af 6. april 1855 § 3 om forhøjelse af renter fra den dag, fordringshaveren søger sin ret, komme ikke til anvendelse med hensyn til de foran hjemlede renter.

4. Lov nr. 123 af 15. april 1930 om aktieselskaber med senere ændringer, senest ved lov nr. 212 af 8. juni 1966.

§ 34. Foretager en aktionær ikke i rette tid en ham påhvilende indbetaling, er han, hvis vedtægterne ikke bestemmer andet, pligtig at svare rente af det skyldige beløb med 6 pct. årlig fra den dag, da betalingen skulle være erlagt.

5. Lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler, som ændret ved lov nr. 50 af 24. februar 1960.

§ 24. Forsikringsydelsen kan fordres betalt 14 dage efter, at selskabet har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af forsikringsbegivenheden og fastsættelse af forsikringsydelsens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at selskabet i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan

denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1ste punktum.

Beløbet skal af selskabet forrentes fra forfaldstid med 1 pct. årlig under Nationalbankens diskonto.

6. Lov nr. 68 af 23. marts 1932 om veksler, som ændret ved lov nr. 411 af 30. november 1965.

§ 48. Vekselindehaveren kan af den, mod hvem han iværksætter regres, fordrø:

- 1) den ikke accepterede eller ikke betalte vekselsum tillige med renter, hvis sådanne er betingede,
- 2) renter fra forfaldsdagen efter en rentefod af 6 pct.

§ 49. Den, som har indløst vekslø, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordrø:

- 1) hele det beløb, som han har betalt,
- 2) renter af dette beløb fra den dag, han udbetalte beløbet, efter en rentefod af 6 pct.

7. Lov nr. 69 af 23. marts 1932 om checks, som ændret ved lov nr. 410 af 30. november 1965.

§ 45. Checkindehaveren kan af den, mod hvem han iværksætter regres, fordrø:

- 1) den ikke betalte checksum,
- 2) renter fra forevisningsdagen efter en rentefod af 6 pct.

§ 46. Den, som har indløst checken, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordrø:

- 1) hele det beløb, som han har betalt,
- 2) renter af dette beløb, fra den dag, han udbetalte beløbet, efter en rentefod af 6 pct.

8. Lov nr. 146 af 13. april 1938 om gældsbreve med senere ændringer, senest ved lov nr. 408 af 30. november 1965.

§ 62. Hvis den, der ifølge aftale skylder et bestemt pengebeløb, ikke betaler i rette tid,

skal han svare 5 pct. årlig rente fra den dag, da gælden skulle være betalt. Fordringshaveren må dog minde skyldneren om betalingen, når det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser. Forsømmer han dette, fritages skyldneren for at betale forhalingsrente, indtil påkrav gives.

Stk. 2. Såfremt pengeskyld i andre tilfælde ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning til betaling af gælden. Hvor særlige forhold begrundet det, kan retten bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der under sagen kun skal svares en lavere rente.

Stk. 3. Kunne fordringshaveren på andet grundlag krasve højere rente, bevarer han retten hertil. Han beholder også sin ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker.

Stk. 4. Det har sit forblivende ved de lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrenter for særlige forhold. Fører de til en lavere rente, skal skyldneren dog betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning.

Stk. 5. Foranstående regler finder anvendelse i alle tilfælde, hvor betalingstiden indtræder efter 1. juli 1938.

9. Lov nr. 147 af 13. maj 1959 om forsikringsvirksomhed, som ændret ved lov nr. 213 af 4. juni 1965.

§ 41. Foretager en aktionær ikke i rette tid en ham påhvillende indbetaling, er han, hvis vedtægterne ikke bestemmer andet, pligtig at svare rente af det skyldige beløb med 6 pct. årlig fra den dag, da betalingen skulle være erlagt.

10. Lov nr. 47 af 10. marts 1965 om fragttaler ved international vejtransport.

§ 35. Af erstatningsbeløb kan kræves rente med fem procent årlig fra den dag, da skriftligt krav afsendes til fragtføreren, eller, hvis sådant krav ikke er fremsat, fra den dag, da retsforfølgning påbegyndes.

Det norske morarenteudvalgs foreløbige udkast til lov om renter ved forsinket betaling (Morarenter).

§ 1. Denne lov gjelder for formuerettslige (evt. privatrettslige) pengekrav. Loven står tilbake for andre lovregler og avtaler om rente ved forsinket betaling.

§ 2. Fordringshaveren kan kreve morarente etter denne lov fra den dag kravet forfalt til betaling. Blir kravets forfalltid ikke godtgjort, svares morarenten fra den dag da debitor har mottatt et skriftlig påkrav med angivelse av hvilket beløp kreditor gjør krav på og en klar oppfordring til debitor om å betale beløpet. Likt med påkrav regnes rettergangsskritt som innleder fullbyrdelses-søksmål.

§ 3. Morarentens størrelse fastsettes av Kongen.

§ 4. Det skal ikke svares morarente såfremt forsinkelsen skyldes forhold på fordringshaverens side.

§ 5. Morarenten utelukker ikke krav på høyere rente. Har fordringshaveren lidt et rentetap som overstiger morarenten, kan dette tapet kreves erstattet.

§ 6. Denne lov kommer til anvendelse på fordringer som forfaller til betaling etter . . .

§ 7. (1) Bestemmelsen i Norske Lov 5-13-1 oppheves.

(2) Lov af 29. juni 1888 nr. 2 om rentefodens frigivelse og om Straf for Aager m. v.

§ 1 oppheves

§ 2 oppheves

§ 3.1. erstattes med en samlebestemmelse med angivelse af ny sats for »lovens rente« (sær-norsk spørsmål)

§ 3.2 (prosessrenteregelen

gjenstår for krav som ikke omfattes af lovutkastet (?))

(3) Lov av 20. juli 1893 nr. 1 § 17 (jfr. det foreliggende utkast til sjølovsendringer § 49) skal lyde:

(henvisning til § 8, alternativt til Norges Banks diskonto, endres i overensstemmelse med morarenteloven).

(4) Lov av 24. mai 1907 nr. 2 § 38 skal lyde:

»Oversittes betalingstiden, har kjøperen å svare rente som fastsatt i lov av ... Er ingen betalingstid fastsatt, regnes kravet på kjøpesummen forfalt ved levering eller, om leveringen på grunn av kjøperens forhold er blitt forsinket, fra den dag, da forsinkelsen inntrådte.«

(5) Bestemmelsen i lov av 6. juni 1930 nr. 20 om forsikringsavtaler § 24 endres slik at 2.1edd bringes i overensstemmelse med morarenteloven.

(6) Lov av 17. februar 1939 nr. 1 § 6 skal lyde »betaler ikkje skyldnaren i tide, skal svare rente som fastsatt i lov . . . « § 40 oppheves

(7) Lov af 6. juli 1957 nr. 4 § 36.1 § 36.1 skal lyde:

»Aksjeeier som ikke i rett tid betaler innkalt innskudd skal om ikke annet er bestemt i vedtektene, svare morarente av det skyldige beløp, overensstemmende med lov av . . . «

Forholdet mellem centralbankernes diskonto og forretningsbankernes udlånsrente i de nordiske lande.

I Danmark er der ikke ved lovbestemmelser eller aftaler fastlagt et bestemt forhold mellem Nationalbankens diskonto og bankernes udlånsrente. Bankerne ændrer dog sædvanligvis deres udlånsrentesatser i takt med diskontoen. Renten af de enkelte udlån kan på et givet tidspunkt variere betydeligt efter låntagers kreditværdighed, låneform o. s. v. Hovedbankernes højeste noterede udlånsrente kan anvendes som karakteristisk rentesats. Denne sats har i de senere år været $2\frac{1}{2}$ pct. over diskontoen. I en lang årrække indtil 1968 var forskellen kun 2 pct.

I Finland er der fastsat regler for bankernes maksimale udlånsrente. Nogen direkte sammenhæng mellem denne sats og Finlands Banks rediskonto findes ikke. Forskellen mellem de to satser var i begyndelsen af 1960'erne omkring 1 pct., men har siden 1965 ligget på niveauet 3 pct.

I Norge er bankernes rentesatser undergivet statslig regulering. Der er imidlertid ingen umiddelbar sammenhæng mellem Nor-

ges Banks diskonto og bankernes udlånsrentesatser. Diskontoen lå i mange år fast på $3\frac{1}{2}$ pct., medens udlånsrenten var stigende. Da diskontoen i 1969 blev forhøjet med 1 pct., blev bankernes rentesatser justeret tilsvarende. Forskellen mellem Norges Banks diskonto og forretningsbankernes gennemsnitlige rente for vekselkreditter har i de senere år ligget omkring 234 pct.

I Sverige varierer bankernes udlånsrente traditionelt med Sveriges Riksbanks diskonto. Forskellen mellem Sveriges Riksbanks diskonto og forretningsbankernes højeste rente for »udlån mod anden sikkerhed« er gennem 1960'erne forøget fra $2\frac{1}{4}$ til $3\frac{3}{4}$ pct.

Som regel vil bankerne i de fleste låneforhold foruden rente beregne sig provision. I Danmark og Sverige andrager provisionen for alle udlån under ét for tiden i gennemsnit ca. 1 pct. p. a. I Norge andrager provisionen for tiden ca. 11/2 pct. p. a.

Forskellen mellem forretningsbankernes udlånsrente og centralbankernes diskonto

Ultimo	Danmark	Finland ¹⁾	Norge	Sverige
1960.	2	$1\frac{1}{4}$	1,67	$2\frac{1}{4}$
1961.	2	$1\frac{1}{4}$	1,93	$2\frac{1}{4}$
1962.	2	1	2,04	$2\frac{1}{4}$
1963.	2	1	2,17	$2\frac{1}{4}$
1964.	2	1	2,26	$2\frac{1}{2}$
1965.	2	3	2,39	$2\frac{1}{2}$
1966.	2	3	2,66	$3\frac{1}{4}$
1967.	2	3	2,92	$3\frac{1}{4}$
1968.	2V2	3	3,03	$3\frac{1}{4}$
1969.	$2\frac{1}{2}$	3	2,43	$3\frac{1}{4}$
1970.	$2\frac{1}{2}$	3	...	$3\frac{1}{4}$
1971.	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	...	$3\frac{3}{4}$

¹⁾ Den anvendte diskontosats er rediskontosatsen.

Kilder: Danmark: Danmarks Nationalbank, Monetary Review.

Finland: Finlands Bank, Årsbok.

Norge: OECD, Financial Statistics.

Sverige:

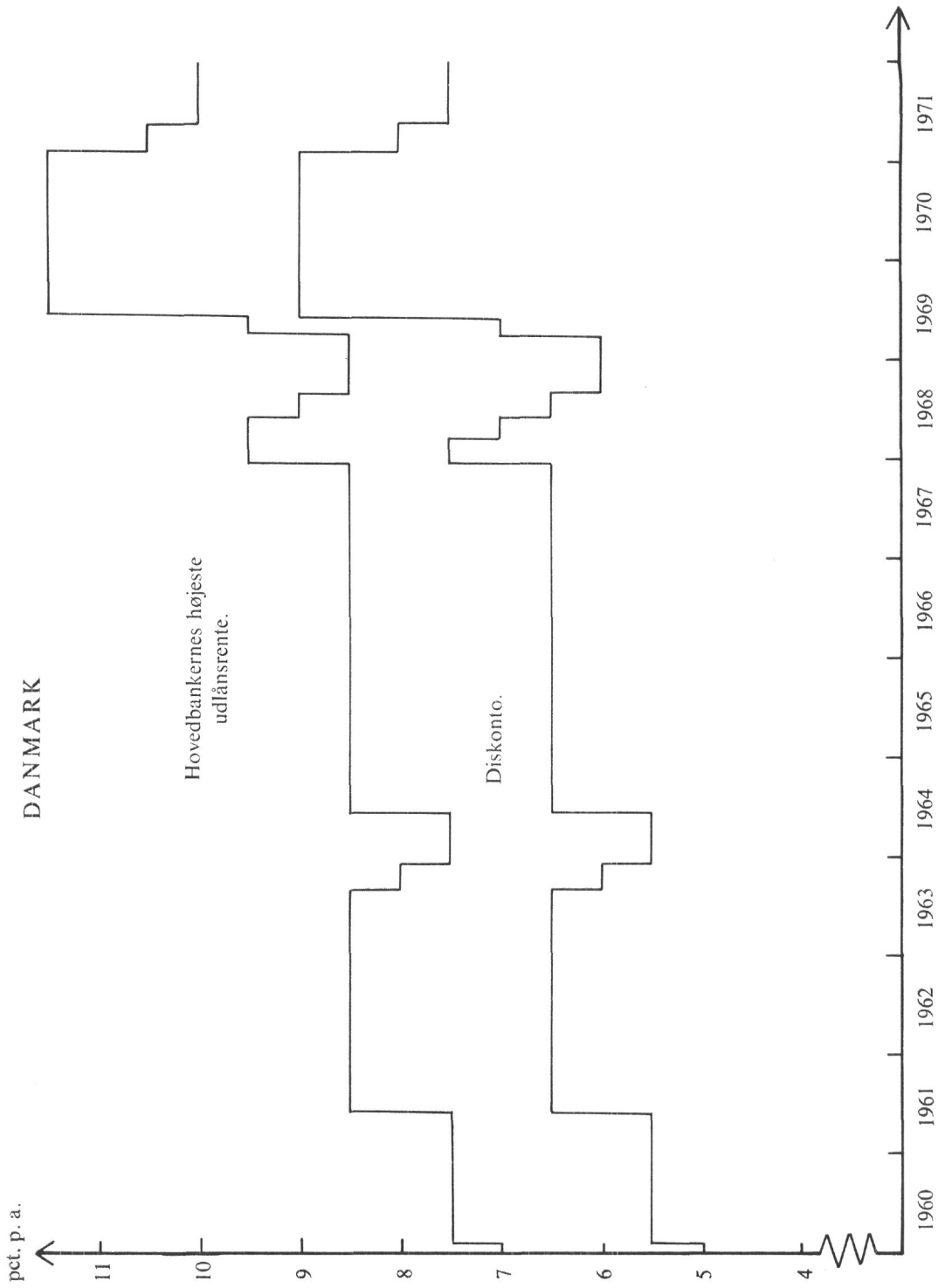
For *Danmarks* vedkommende angiver tabellen forskellen mellem Danmarks Nationalbanks diskonto og hovedbankernes højeste noterede udlånsrente.

For *Finlands* vedkommende angiver tabellen forskellen mellem Finlands Banks rediskontosats og maksimaludlånsrenten i forretningsbankerne.

For *Norges* vedkommende angiver tabellen forskellen mellem Norges Banks dis-

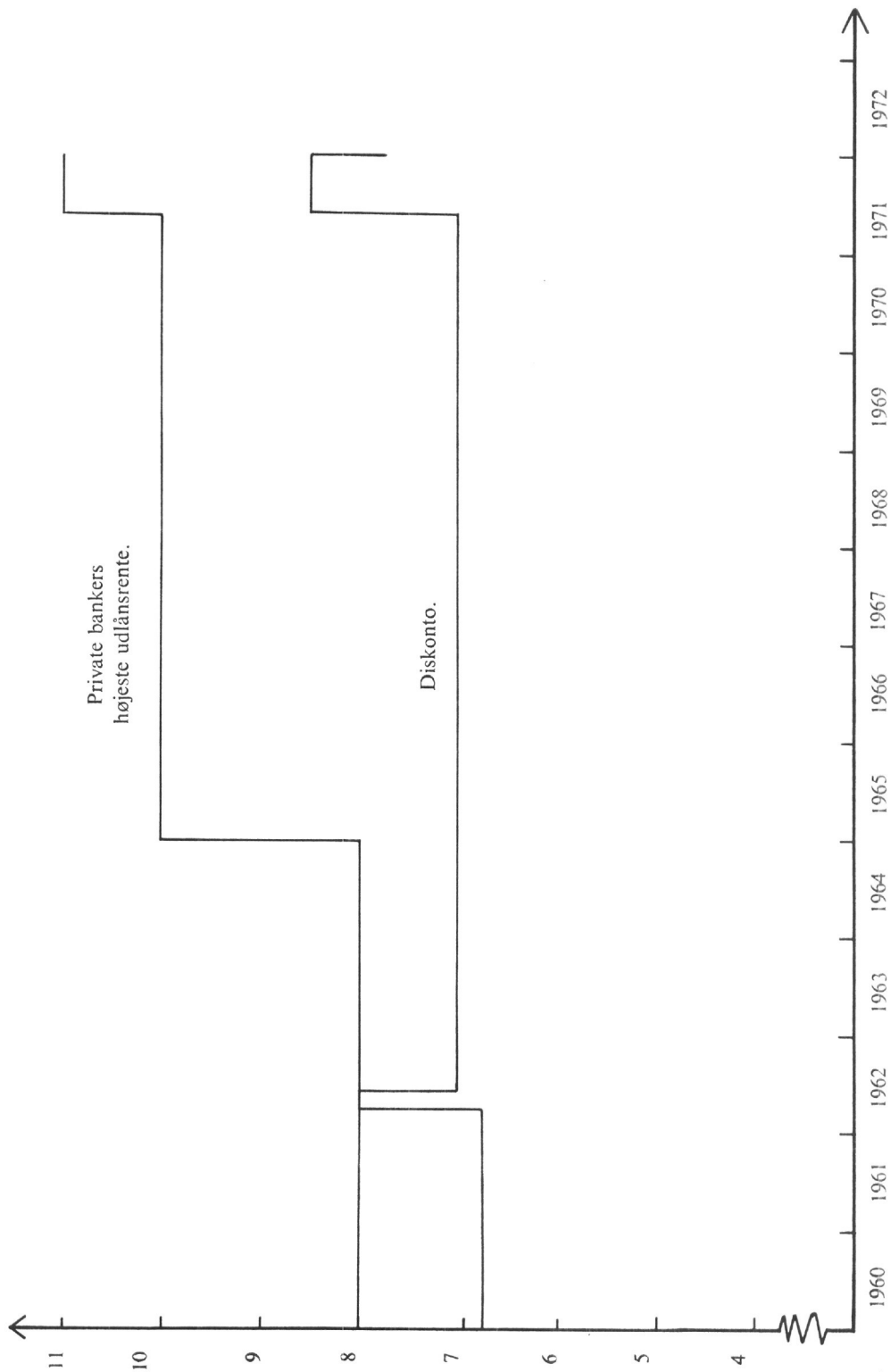
konto og forretningsbankernes rente for vekselkreditter, der kan betragtes som den typisk korte lånerente. De anførte renter er gennemsnitsrenter vejjet med beløbene for udestående vekselkreditter ultimo årene.

For *Sveriges* vedkommende angiver tabellen forskellen mellem Sveriges Riksbanks diskonto og forretningsbankernes højeste rente for lån mod »anden sikkerhed« (6 måneder).

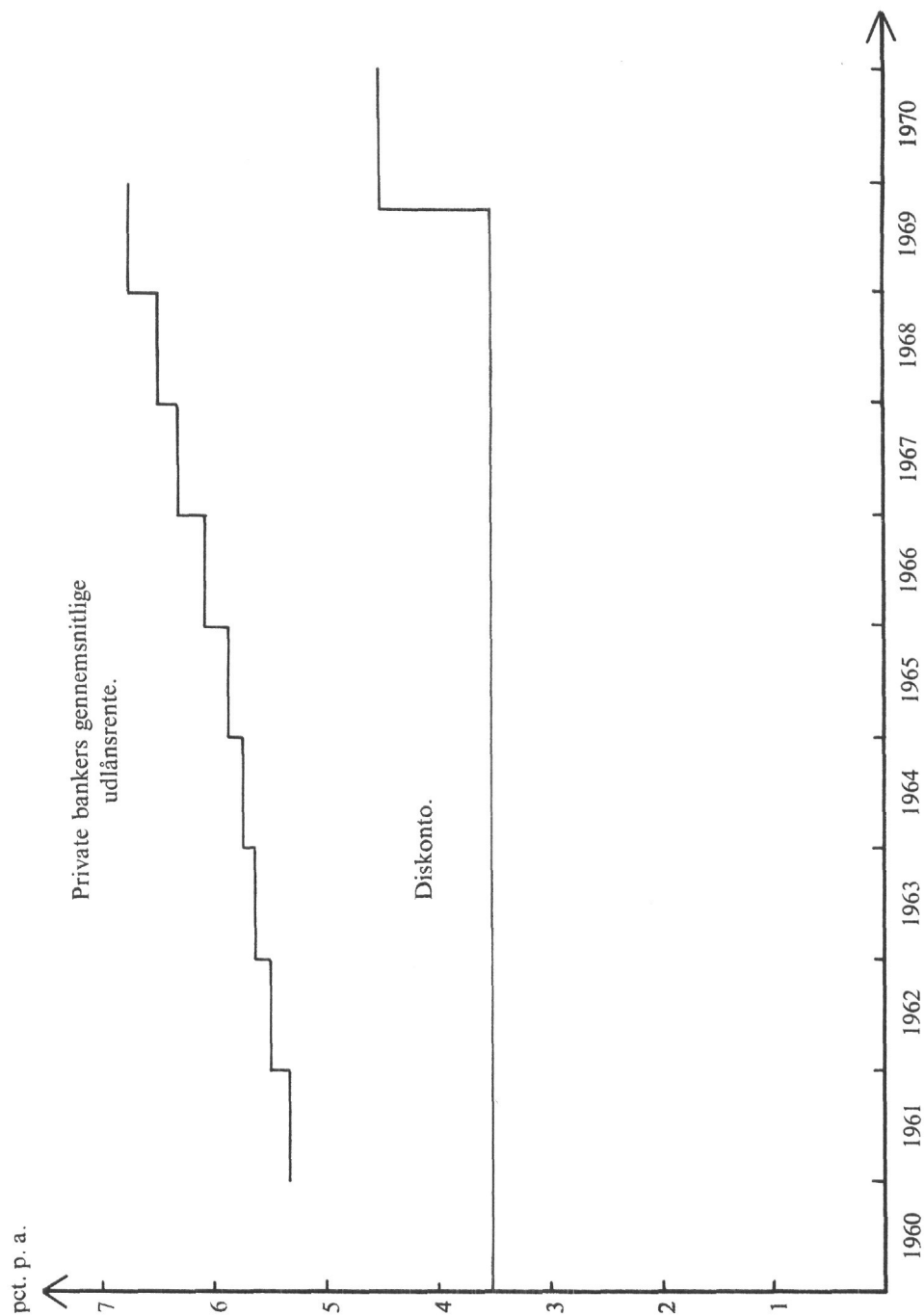

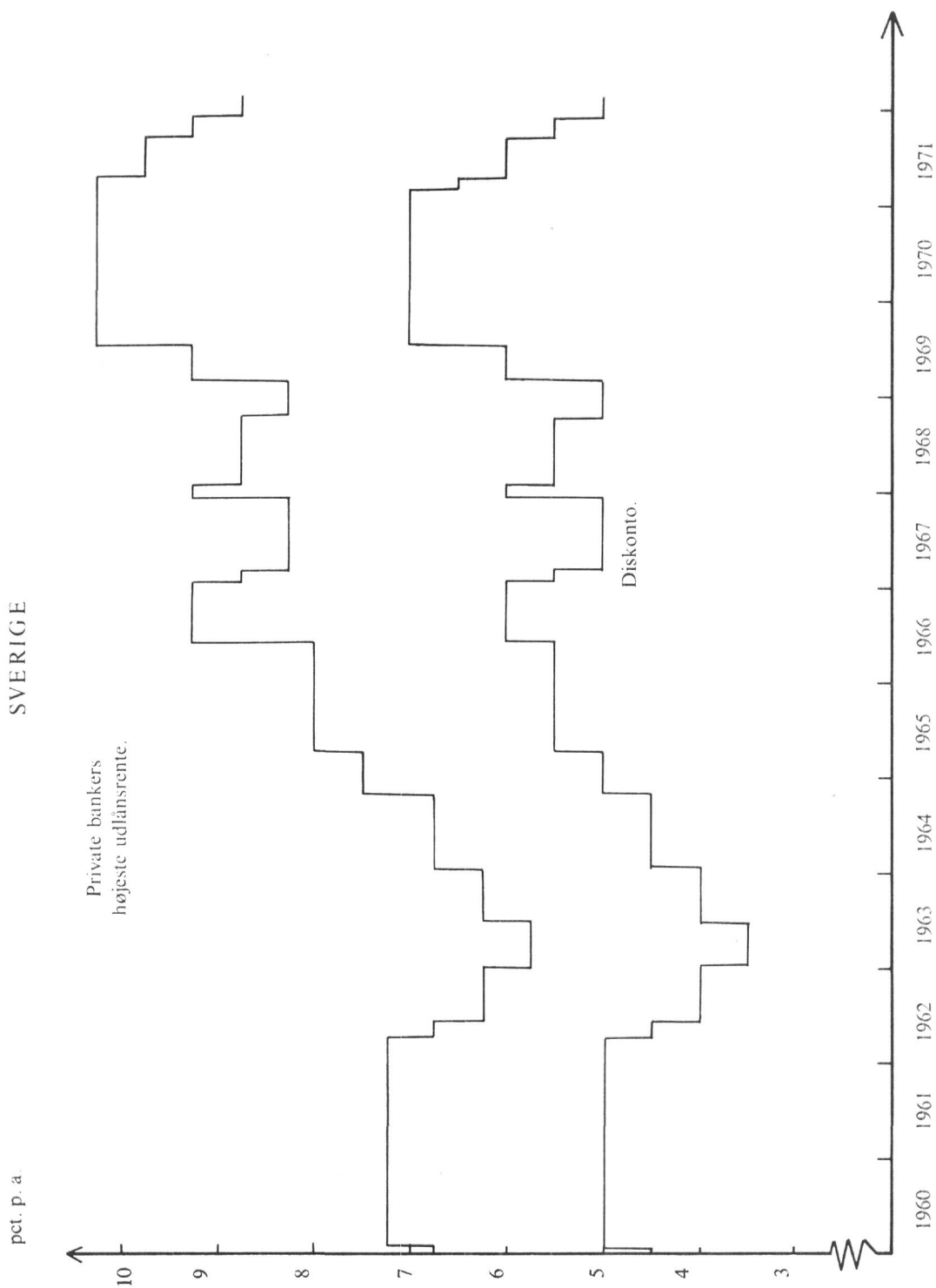
FINLAND

pct. p. a.

NORGE

Danmarks Nationalbanks diskonto samt hovedbankernes og de større hovedstadssparekassers rentesatser (Statistisk Årbog 1972. Tabel 205).¹⁾

	Nationalbanken		Hovedbankerne							De større hovedstads- sparekasser					
	Dis- konto og re- dis- konto 1	Lånerente 2	Udlånsrente		Indlånsrente på				Indlån						
			Diskonto af veksler 3	Rente af udlån 4	Folio 5	Konto ku- rant 6	Bankbog med check 7	uden check 8	3 må- neders op- sigelse 9	Sparekasseb. med check 10	uden check 11	3 måne- ders opsigelse 12			
pct. p. a.															
1961, 20. april . . .	5½	6	og 7½	6	à 7½	6	à 7½	½	1	1	3	4	2	3	4
1961, 23. maj . . .	6½	7	og 7½	7	à 8½	7	à 8½	1	1½	1½	3½	5	2	3	4
1961, 13. juni . . .	6½	7	og 7½	7	à 8½	7	à 8½	1	1½	1½	3½	5	2	3½	5
1963, 19. aug. . . .	6	6½	og 7	6½	à 8	6½	à 8	1	1½	1½	3¼	4¾	2	3¼	4¾
1963, 13. nov. . . .	5½	6	og 6½	6	à 7½	6	à 7½	¾	1¼	1¼	3	4¼	2	3	4¼
1964, 11. juni . . .	6½	7	og 7½	7	à 8½	7	à 8½	1	1½	1½	3¾	5¼	2	3¾	5¼
1967, 19. dec. . . .	7½	8	og 8½	7	à 8½	7	à 8½	1	1½	1½	3¾	5¼	2	3¾	5¼
1967, 21. dec. . . .	7½	8	og 8½	8	à 9½	8	à 9½	1½	2	2	4¾	6¼	2	4¾	6¼
1968, 19. marts . .	7	7½	og 8	8	à 9½	8	à 9½	1½	2	2	4¾	6¼	2	4¾	6¼
1968, 21. marts . .	7	7½	og 8	7½	à 9½	7½	à 9½	1¼	1¾	1¾	4¼	5¾	2¼	4¼	5¾
1968, 13. juni . . .	6½	7	og 7½	7½	à 9½	7½	à 9½	1¼	1¾	1¾	4¼	5¾	2¼	4¼	5¾
1968, 21. juni . . .	6½	7	og 7½	7	à 9	7	à 9	1	1½	1½	3¾	5¼	2	3¾	5¼
1968, 29. aug. . . .	6	6½	og 7	6½	à 8½	6½	à 8½	¾	1¼	1¼	3¼	4¾	1¾	3¼	4¾
1969, 31. marts . .	7	7½	og 8	6½	à 8½	6½	à 8½	¾	1¼	1¼	3¼	4¾	1¾	3¼	4¾
1969, 1. april . . .	7	7½	og 8	7½	à 9½	7½	à 9½	1¼	1¾	1¾	4¼	5¾	1¾	3¼	4¾
1969, 1. maj	7	7½	og 8	7½	à 9½	7½	à 9½	1¼	1¾	1¾	4¼	5¾	2¼	4¼	5¾
1969, 12. maj . . .	9	9½	og 10	7½	à 9½	7½	à 9½	1¼	1¾	1¾	4¼	5¾	2¼	4¼	5¾
1969, 21. maj . . .	9	9½	og 10	9½	à 11½	9½	à 11½	2	2½	2½	5¼	7	2¼	4¼	5¾
1969, 11. juni . . .	9	9½	og 10	9½	à 11½	9½	à 11½	2	2½	2½	5¼	7	3	5¼	7
1970, 5. juni	9	9½	og 10	9½	à 11½	9½	à 11½	2¼	2¾	2¾	6	8	3	5¼	7
1970, 20. juni . . .	9	9½	og 10	9½	à 11½	9½	à 11½	2¼	2¾	2¾	6	8	3¼	6	8
1971, 20. januar . .	8	8½	og 9	9½	à 11½	9½	à 11½	2¼	2¾	2¾	6	8	3¼	6	8
1971, 29. januar . .	8	8½	og 9	8½	à 10½	8½	à 10½	1¾	2¼	2¼	5	7	2¾	5	7
1971, 15. april . . .	7½	8	og 8½	8	à 10	8	à 10	1½	2	2	4½	6½	2½	4½	6½

Anm. Renten for Nationalbankens 3 mdr. indlånsbeviser, hvis udstedelse blev påbegyndt 11. juni 1958, fastsættes hver tirsdag for den pågældende uges emission og har i 1971 varieret mellem 6/11 pct. og 6 pct. p. a. Ultimo 1971 var renten 6 pct. p. a.
Kilde: Materiale i Danmarks Statistik.

¹⁾ Følgende senere diskontosatser fremgår ikke af tabellen:
1972, 10. januar: 7 pct.
1972, 28. juni: 8 pct.

I dette bilag gengives i venstre spalte den nugældende formulering af købelovens § 38, medens udvalgets forslag gengives i højre spalte.

Gældende formulering

§ 38. I handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalingstid, og denne oversiddes, derefter at svare rente af købesummen med 6 pct. årlig. Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare nævnte rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om levering på grund af køberens forhold er bleven forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte.

I andre køb har køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej, at svare 5 pct. årlig rente af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Bestemmelserne i lov af 6. april 1855 § 3 om forhøjelse af renter fra den dag, fordringshaveren søger sin ret, komme ikke til anvendelse med hensyn til de foran hjemlede renter.

Forslaget.

§ 38. Når der er fastsat en bestemt betalings- tid, og denne oversiddes, skal køberen deref- ter betale en årlig rente af købesummen efter en rentefod, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct.

Stk. 2. Hvis køberen i andre tilfælde ikke betaler købesummen senest 30 dage efter regningens (fakturaens) modtagelse, skal han derefter betale samme rente som i stk. 1. Køberen skal dog tidligst betale rente fra det tidspunkt, da salgsgenstanden kommer i hans besiddelse, eller, dersom modtagelsen af salgsgenstanden forsinkes på grund af kø- berens forhold eller af en begivenhed, for hvilken han bærer faren, fra den dag, da salgsgenstanden ville være ankommet, der- som forsinkelsen ikke var indtrådt.

Stk. 3. Uden for handelskøb skal sælgeren gøre køberen opmærksom på renteforpligtel- sen i henhold til stk. 1 og 2. Undlader sælge- ren dette, påløber renten først fra den dag, da køberen modtager påkrav om rentebeta- ling.

I dette bilag gengives i venstre spalte den nugældende formulering af gældsbrevslovens § 62, medens udvalgets forslag gengives i højre spalte.

Gældende formulering.

Forslaget.

§ 62. Hvis den, der ifølge aftale skylder et bestemt pengebeløb, ikke betaler i rette tid, skal han svare 5 pct. årlig rente fra den dag, da gælden skulle være betalt. Fordringshaveren må dog minde skyldneren om betalingen, når det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser. Forsømmer han dette, fritages skyldneren for at betale forhalingsrente, indtil påkrav gives.

Stk. 2. Såfremt pengeskyld i andre tilfælde ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning til betaling af gælden. Hvor særlige forhold begrundet det, kan retten bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der under sagen kun skal svares en lavere rente.

Stk. 3. Kunne fordringshaveren på andet grundlag kræve højere rente, bevarer han retten hertil. Han beholder også sin ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker.

Stk. 4. Det har sit forblivende ved de lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrenter for særlige forhold. Fører de til en lavere rente, skal skyldneren dog betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da fordringshaveren påbegyndte retsforfølgning.

Stk. 5. Foranstående regler finder anvendelse i alle tilfælde, hvor betalingstiden indtræder efter 1. juli 1938.

§ 62. Hvis den, der ifølge aftale skylder et bestemt pengebeløb, ikke betaler i rette tid, skal han betale en årlig rente efter en rentefod, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct., fra den dag, da gælden skulle være betalt. Fordringshaveren må dog minde skyldneren om betalingen og renteforpligtelsen, når det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens interesser. Forsømmer han dette, fritages skyldneren for at betale forhalingsrente, indtil påkrav gives.

Stk. 2. Såfremt pengeskyld i andre tilfælde ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale den i stk. 1 nævnte rente fra den dag, da han har modtaget fordringshaverens påkrav med angivelse af beløbets størrelse og anmodning om rentebetaling. Kunne skyldneren med rimelighed først bedømme kravets berettigelse, herunder dets størrelse, fra et senere tidspunkt, beregnes renten fra dette. Hvor særlige forhold begrundet det, kan domstolene bestemme, at renten skal løbe fra et tidligere eller senere tidspunkt, eller at der kun skal svares en lavere rente.

Stk. 3. Kunne fordringshaveren på andet grundlag kræve højere rente, bevarer han retten hertil. Han beholder også sin ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker.

Stk. 4. De lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrenter for særlige forhold, forbliver i kraft. Fører de til en lavere rente, skal skyldneren dog betale den i stk. 1 nævnte rente fra den dag, da fordringshaveren påbegynder retsforfølgning til betaling af gælden.

Stk. 5. Foranstående regler finder anvendelse i alle tilfælde, hvor betalingstiden indtræder efter (lovens ikrafttrædelsestidspunkt).

